

МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ

№ 11 (364)

ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1997 РОКУ

7 червня 2014 року

РЕЙТИНГ

ВІДМІННИКИ НАВЧАННЯ

ТДМУ ЗА СУМАРНИМИ ПОКАЗНИКАМИ КРАЩИЙ В УКРАЇНІ

За результатами галузевого моніторингу діяльності вищих навчальних закладів IV рівня акредитації, закладів післядипломної освіти Міністерства охорони здоров'я України за основними показниками діяльності за 2013 рік перше місце посів Тернопільський державний медичний універси-

ство охорони здоров'я України детально проаналізувало роботу вісімнадцяти вищих медичних навчальних закладів. Усі показники згруповані за вісьмома розділами: навчально-методична робота, наукова діяльність, кадрова політика, міжнародне, державне та галузеве забез-

Анна ЧИКИТА – студентка 2 курсу стоматологічного факультету

Стор. 7

1.2 **Позиціонування ВНЗ за результатами рейтингового оцінювання**

Умовні позначення: ■ успішна ■ частково успішна ■ провалена

ВНЗ	СУМАРНИЙ ПОКАЗНИК	СУМАРНИЙ ПОКАЗНИК ЗА РОЗДІЛАМИ							
		НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА РОБОТА	НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ	КАДРОВА ПОЛІТИКА	МІЖНАРОДНЕ, ДЕРЖАВНЕ ТА ГАЛУЗЕВЕ ФІНАНСУВАННЯ РОБОТИ	ДИПЛОМНА РОБОТА	ЛОКАЛЬНА РОБОТА	НАЦІОНАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	ІНДИВІДУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ТДМУ	21,71894	2,26667	2,30739	2,09447	2,57335	2,38421	2,78471	2,86330	2,41955
НМУ	21,40256	2,40126	2,11233	2,41778	2,74892	2,58114	2,21318	2,89379	2,41940
СММУ	21,17137	2,18883	2,42814	2,38285	2,81880	2,48768	2,38478	2,37461	2,43842
ЛНМУ	20,60489	2,29428	2,57477	2,28941	2,96281	2,68447	2,69369	2,80348	2,41947
НМАПО	19,56889	1,90776	2,58344	2,91468	2,53206	2,48584	2,14122	1,85622	2,40940
ДНМУ	19,12375	1,77315	2,52375	2,59714	2,51222	2,58617	2,38371	2,55305	2,43848
СДМУ	19,04413	2,10296	2,30930	2,68964	2,69209	2,47198	2,97143	2,20104	2,50011
СНМУ	18,89874	2,29421	2,48292	2,21822	2,49580	2,48144	2,28327	2,47830	2,41950
НОУУ	18,88889	1,97464	2,32320	2,33440	2,49614	2,47681	2,63264	2,26309	2,41950
ХНМУ	18,47724	1,98848	2,37297	2,58222	2,49422	2,48168	2,43308	2,12930	2,41940
ВНМУ	18,26847	1,64728	2,31768	2,28448	2,49304	2,48422	2,62396	2,19687	2,41940
ДМА	18,26189	2,08850	2,48384	2,26292	2,48864	2,47884	2,91383	2,48336	2,41950
УМСА	18,11348	1,71724	2,39301	2,74848	2,41880	2,48116	2,84228	2,43664	2,41940
ВННМУ	18,01181	1,88657	2,43022	1,92021	2,33842	2,48148	2,97365	2,48925	2,41940
БДМУ	18,00468	1,81164	2,48283	2,07618	2,41207	2,48416	2,94226	2,38292	2,41911
ХМАПО	18,00181	1,44881	2,48288	2,74812	2,51820	2,47628	2,84268	1,82268	2,41950
ЛьДМУ	18,13168	1,85377	2,31310	2,51818	2,31846	2,48882	2,89397	2,13173	2,41948
СДМУ	17,85228	1,80816	2,49282	1,94827	2,41794	2,48271	2,82149	2,19973	2,41950

тет імені І.Горбачевського. Другу позицію експерти МОЗ визначили Національному медичному університету імені О.Богомольця. Третє місце в Запорізькій медичній академії післядипломної освіти.

Потрібно зазначити, що рейтингове оцінювання діяльності вищих навчальних закладів IV рівня акредитації та закладів післядипломної освіти МОЗ України здійснювали за 40 основними показниками діяльності минулого року. Міністер-

ство охорони здоров'я України детально проаналізувало роботу вісімнадцяти вищих медичних навчальних закладів.

Під час останнього рейтингу МОЗ наш університет отримав третє місце. Впродовж кількох років оцінювання діяльності ВНЗ не здійснювали. Цього року Міністерство охорони здоров'я України відновило практику рейтингування. Тернопіль може пишатися тим, що медичний університет міста визнано найкращим.

Прес-служба ТДМУ

ОГОЛОШЕННЯ

ННІ МЕДСЕСТРИНСТВА ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ» ОГОЛОШУЄ КОНКУРС

для викладачів університету для участі в програмі міжнародного обміну на базі університету імені Грента Мак-Юена (м. Едмонтон, Канада)

Вимоги до претендентів:

– наявність освітньо-кваліфікаційного

ступеня бакалавра або магістра медсестринства;

- викладання дисциплін для студентів-іноземців ННІ медсестринства, які навчаються за BSN-програмою;
- володіння англійською мовою (наявність сертифіката I-го рівня володіння англійською мовою);
- висока фахова мотивація;
- наукова діяльність (керівництво науковими роботами магістрантів ННІ медсестринства).

Заяви на участь у конкурсі приймають до 10 червня 2014 року у ННІ медсестринства ТДМУ (вул. Коцюбинського, 3, навчальний корпус №7, секретар ННІ медсестринства).

ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ» ОГОЛОШУЄ ДОДАТКОВИЙ КОНКУРС

із вступу до клінічної ординатури за спеціальністю:

– ортопедія та травматологія – 1 місце. Термін подання документів – до 25 червня 2014 р.

Лікарі, які бажають вступити до клінічної ординатури, подають на ім'я ректора університету заяву, до якої додають:

- а) особистий листок з обліку кадрів;
- б) копію диплома про вищу медичну

освіту та присвоєння кваліфікації спеціаліста «лікар» (завірена печаткою відділу кадрів);

в) копію сертифіката про присвоєння кваліфікації «лікаря-спеціаліста» з певної лікарської спеціальності (завірена печаткою відділу кадрів);

г) витяг з трудової книжки;

г) список опублікованих наукових праць та винаходів і раціоналізаторських пропозицій (за наявності);

д) виписку із протоколу засідання вченої ради вищого закладу освіти чи закладу післядипломної освіти з рекомендацією лікарю-інтерну на навчання в клінічній ординатурі.

Адреса університету:

м. Тернопіль, майдан Волі, 1, тел. 52-45-54.

ЧИ ГОДИТЬСЯ УКРАЇНІ ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ КАДРІВ

Нині гостро стоїть питання якості підготовки лікарів та подальше підвищення їх кваліфікації. В Україні активно вивчають іноземний досвід і можливості його застосування в наших реаліях, а також детально аналізують українську систему освіти.

Це питання активно обговорювали і під час Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю «Досягнення і перспективи впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладах України», яка нещодавно відбулася в конгрес-центрі НОК «Червона калина» Тернопільського державного медичного університету імені І.Горбачевського.

Ректор ТДМУ, заслужений діяч науки і техніки, член-кореспондент НАМН України, професор Леонід Ковальчук у своїй доповіді «Реорганізація післядипломної освіти – важливий аспект подальшого розвитку охорони здоров'я України» зазначив, що в новій редакції Закону «Про вищу освіту» не було передбачено скерування випускників медичних вишів на роботу. На його думку, це питання потребує ґрунтовного вивчення та ретельних дискусій.

«Оскільки первинна ланка медицини і галузь екстреної медичної допомоги нині потребують забезпечення кадрами, то збереження скерувань є доцільним. Проаналізувавши міжнародний досвід, вважаю, що така практика приносить більше шкоди, ніж користі. Потрібно змінювати існуючу систему післядипломної освіти. Хибним є думка, якщо навчався на бюджетній формі, то повинен відпрацювати на користь держави. Абітурієнт потрапив на державну форму навчан-

ня через те, що показав кращий результат за знаннями. Таким чином держава стимулює кращих. Хто мав гірший результат, той навчається на контрактній формі. Такий підхід є чесним і справедливим», – звернувся увагу Леонід Якимович.

Він також наголосив на тому, що теперішній розподіл є несправедливим, адже ті, хто був кращим за знаннями, змушені працювати лікарями загальної практики-сімейної медицини, а контрактники отримують престижні спеціальності.

«Ми ніде не дінемося від того, що в світі і у нас престижні спеціальності є. Тут треба думати над тим, аби система працевлаштування була побудована таким чином, аби не було в ній корупційних моментів і всі отримали можливість працювати в тому напрямку, який обрали. Постає й інше запитання: «Чи здатні інтерни після отримання сертифікату самостійно забезпечити належний рівень надання медичної допомоги?».

Досі визначаємо категорії під час роботи лікаря, чого немає ніде в світі. Справа в тому, що в світовій практиці існує принцип: якщо лікар пройшов спеціалізацію, то він повинен уміти все, якщо спеціаліст закінчує резидентуру, то він є фахівцем високого рівня.

Наступна проблема – чи можливо сьогодні забезпечити реалізацію післядипломної освіти таким чином, щоб лікар постійно підвищував свою кваліфікацію. У теперішніх умовах це зробити важко», – продовжив Леонід Якимович.

Ректор розповів, що за завданням Департаменту кадрів і науки МОЗ України наприкінці мину-

Леонід КОВАЛЬЧУК, ректор ТДМУ, член-кореспондент НАМН України, професор

лого року і на початку цього року 12 викладачів ТДМУ спрямували для обміну досвідом в Австрію, Німеччину, Чехію, Польщу, Словаччину і Канаду для вивчення післядипломної освіти. Під час підбиття підсумків було з'ясовано широкий спектр підходів до післядипломної освіти.

«Зазначу, що в Австрії найтриваліший період післядипломної освіти. Студенти навчаються на додипломному рівні впродовж шести років, потім проходять інтернатуру впродовж 3 років, 6 років триває первинна спеціалізація, а хто хоче отримати вузьку спеціалізацію, навчається ще 3 роки. Загалом потрібно 18 років, аби стати кардіохірургом, неврологом чи імунологом.

У Німеччині 6 років триває додипломна освіта і 5-6 років потрібно на здобуття спеціалізації. Словаччина не може бути ґрунтовним прикладом для наслідування, адже там також лише шукають свій шлях реорганізації системи. Така інституція, як сімейна медицина, ще не чітко виз-

начена в них. Додипломна освіта вимагає шість років навчання, потім потрібно два роки стажування, а навчання за спеціалізацією триває 1,3-4 роки залежно від напрямку.

У Чеській Республіці після загальної підготовки потрібно пройти дворічне стажування. Навчання на первинній спеціалізації, зокрема, для отримання фаху хірурга, акушер-гінеколога, педіатра триває 3-5 років, для здобуття вузької спеціалізації – 1-2 роки», – поділився ректор Леонід Ковальчук.

Аби підняти якість післядипломної підготовки, потрібні зміни в Україні. Леонід Якимович наголосив на тому, що післядипломна освіта тісно пов'язана з навчальними базами. «Це мають бути добре обладзовані лікарні, де проходять стажування та спеціалізацію випускники. Тому варто знову ж таки звернутися до досвіду європейських країн, де інтерни не прикріплені до однієї лікарні і всі цикли проходять там, – продовжив Леонід Ковальчук. – Якийсь цикл в одній лікарні може бути на високому рівні, інший на гіршому, тому в європейській країнах резиденти разом зі своїм керівником складають план проходження резидентури.

Під час реформування післядипломної освіти можуть виникнути такі проблеми: конфлікти між запитом особистості, потребами ринку та вимогами суспільства, відсутність системи емоційної мотивації в освіті, соціально-правова незахищеність випускників і лікарів, недосконалість системи моніторингу якості надання освітніх послуг. Ризики можуть створити економічна криза, обструкція частини суспільства щодо змін, консерватизм працівників освіти в системі реформування, інертність системи управління освітою, нескоординованість дій щодо надання освітніх послуг в ринкових умовах».

Позитивним, на думку ректо-

ра ТДМУ, є досвід Польщі. Головна перевага – прозорість системи і пріоритетність знань та вмінь майбутніх фахівців. «Студенти навчаються упродовж шести років. Згодом у них є обов'язковим однорічне стажування щодо доцільності якого нині сперечаються польські колеги. Під час цього стажування і визначають, в якому напрямку може розвиватися той чи інший майбутній лікар. Окрім того, під час цього стажування майбутній лікар складає іспит, за результатами якого при набранні певної кількості балів він може претендувати на престижні спеціальності. Якщо ж випускник не набрав потрібної кількості балів, то залишається працювати як сімейний лікар. Але шлях залишається відкритим. У нього є можливість перекласти цей іспит тричі безкоштовно, а всі інші рази платно.

У Польщі є 40 базових медичних спеціальностей і 28 вторинних спеціальностей. Резидентуру фінансує Міністерство охорони здоров'я. Хто краще склав іспит, той потрапляє до резидентури й отримує зарплатню. Якщо не набрав необхідної кількості балів, то випускник іде у волонтеріат, де не платить за навчання, але й не отримує зарплатні. Кожен з них має керівника і разом з ним складає план проходження циклів в акредитованих закладах Польщі. Керівник може мати не більше 1-3 резидентів.

Післядипломну освіту забезпечують і координують Міністерство охорони здоров'я, Центр медичної післядипломної освіти, Центр медичних іспитів, вищі навчальні медичні заклади, які відповідають за післядипломну підготовку лікарів шляхом проведення обов'язкових курсів. Медична палата або ж «Ізба лікарська» координує всі ці питання. Це громадська організація, яку фінансує Міністерство охорони здоров'я», – підсумував Леонід Якимович.

Додамо! 8-15 червня українська делегація, в складі якої 7 викладачів ТДМУ та 5 експертів від МОЗ України, перебуватиме в Польщі з метою глибокого вивчення польського досвіду.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

ОБ'ЄКТИВ

**Мар'яна БЕЙКО, студентка фармацевтичного факультету (ліворуч);
Наталія КУРИЛО та Оксана СТОЛОВНИК, студентки медичного факультету (праворуч)**

Фото Павла БАЛЮХА

Редактор **Г. ШИБАЛИНЧУК**
Творчий колектив: **Л. ЛУКАЩУК,
О. БУСЬКА,
П. БАЛЮХ**
Комп'ютерний набір і верстка: **Р. ГУМЕНЮК**

Адреса редакції:
46001,
м. Тернопіль,
майдан Волі, 1,
тел. **52-80-09; 43-49-56**
E-mail **hazeta.univer@gmail.com**

Засновники:
Тернопільський
держуніверситет
ім. І.Я. Горбачевського,
голове управління охорони
здоров'я облдержадміністрації

Видавець:
Тернопільський
держуніверситет
ім. І.Я. Горбачевського
Індекс **23292**

За точність
викладених фактів
відповідає автор.
Редакція не завжди
поділяє позицію
авторів публікацій.

Реєстраційне свідоцтво
ТР № 300 від 19.12.2000
видане
управлінням у справах
преси та інформації
облдержадміністрації

Газета виходить
двічі на місяць
українською мовою.
Обсяг – 2 друк. арк.
Наклад – 2000 прим.
Замовлення № 168

Газету набрано, зверстано,
віддруковано у Тернопільському
держуніверситеті
ім. І.Я. Горбачевського.
46001, м. Тернопіль,
майдан Волі, 1.

ВІДЗНАЧИЛИ 160-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО

15 травня виповнилося 160 років від дня народження великого біохіміка, гігієніста, епідеміолога, громадсько-політичного та освітнього діяча Івана Горбачевського. В історію світової хімії учений увійшов як автор синте-

бібліотеці для молоді. Працівники книгозбірні: завідувач відділу читальних залів Олена Кіз'якова та завідувач відділу соціокультурної діяльності Ольга Крива ознайомили присутніх із життєвим шляхом великого вченого,

першим міністром. Перебуваючи на цій посаді, він розробив основи організації служби здоров'я, на які протягом десятиліть орієнтувалися держави, що утворилися в Європі після розпаду Австро-Угорщини.

зу сечової кислоти, над чим безуспішно працювали десятки відомих хіміків того часу. І. Горбачевський зробив важливий внесок у розвиток гігієни, екології, епідеміології, токсикології, судової хімії.

З нагоди цієї визначної дати викладачі кафедри українознавства та студенти першого курсу медичного й стоматологічного факультетів нашого університету взяли участь у краєзнавчому читанні «Іван Горбачевський — український вчений світової слави» у Тернопільській обласній

розповіли про його внесок у розвиток світової науки в галузі лікарської хімії та про громадську діяльність Івана Горбачевського, продемонструвавши мультимедійну презентацію. Студенти мали можливість переглянути книги, присвячені постаті славетного краянину, які є у фондах бібліотеки.

Майбутні лікарі з цікавістю сприйняли той факт, що 1917 року в австрійському уряді Іван Горбачевський створив перше у світовій практиці Міністерство народного здоров'я та став його

Світова наука у галузі лікарської хімії донині живе ідеями геніального українського вченого, а багато проблем, порушених у його працях, ще чекають свого розв'язання. Постать професора Івана Горбачевського, ім'я якого гордо носить наш університет, є символом і взірцем справжнього науковця, патріота, який все своє життя віддав науці та служінню рідному народові.

Марія ТИШКОВЕЦЬ,
доцент кафедри
українознавства

ТУРНІР ПАМ'ЯТІ НЕБЕСНОЇ СОТНІ

Нещодавно в спортзалі ТДМУ відбувся турнір з футболу на честь Небесної Сотні. Участь у цих змаганнях взяли команди чотирьох місцевих вишів — Тернопільського національного економічного університету, Тернопільського державного медичного університету імені І. Горбачевського, Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка та Тернопільського національного технічного університету імені І. Пулюя.

— Прагнули зорганізувати такий захід, аби ще раз згадати тих, хто загинув під час протистояння на Майдані. Проект був присвячений Небесній Сотні. В організації турніру допомогли медичний університет і громадська організація «Фундація регіональних ініціатив». Також підтримали Федерація футболу в нашій області, ТРК «Подільняни», більярд-боулінг «Сільвер». Усі учасники турніру залишилися задоволені призами та участю. Студенти-футболісти отримали нагоду ще раз зустрітися в товариському турнірі, — розповів координатор заходу, студент другого курсу стоматологічного факультету Василь Стець.

Перемогу отримала команда ТНЕУ, студенти ТДМУ посіли другу сходинку, а третє місце вибороли представники ТПНУ і ТНТУ.

Прес-служба ТДМУ

ОБ'ЄКТИВ

Андрій ФЕДУРУК, студент стоматологічного факультету

Фото Павла БАЛЮХА

НАШІ СТУДЕНТИ ПІДТРИМАЛИ ФЕСТИВАЛЬ ВУЛИЧНОЇ МУЗИКИ

Щорічно третьої суботи травня Україна офіційно відзначає Дні Європи. До речі, ми — єдина країна, яка, не входячи до ЄС, пошановує європейські цінності. Отже, 17 травня з нагоди Днів Європи у Тернополі відбувся День вуличної музики на перетині вулиць Сагайдачного та Валової. Цього дня тернополяни мали можливість ознайомитися з азами східних танців, сальси та бачати, а також відпочити під музичний супровід гуртів «Адаптація», «Mr Freeman», «Ларінель», «Жайвір», «Тріода» та інших. На вулиці Валовій усі бажуючі грали на фортепіано. Як жартували організатори, а саме представники громадської організації «Майдан Тернопіль», «щоб міліція не забувала, що вона з народом, ми встановили біля обласного уп-

місячна» у власній обробці, твір Андрія Підлужного «Ніжно — не ніжно». «Намагаємося, аби в нашому репертуарі в однаковій кількості були іноземні та українські пісні. Такі заходи дають можливість молодим музикантам або ще не розкритим гуртам показати свою творчість. Надзвичайно тепло нас приймали тернополяни. До речі, ми під час цієї події отримали запрошення на участь у благодійному фестивалі «Добрих людей». Вхід буде платним, але всі виручені кошти підуть на облаштування велодоріжок і велопарковок у Тернополі», — поділився враженнями студент четвертого курсу медичного факультету Роман Тригуб.

Солістка гурту «Prima Vera», студентка п'ятого курсу медичного уп-

равління УМВС цей музичний інструмент».

Водночас шанувальники історії нашого міста побували на презентації унікального історичного фільму «Тернополь — місто, якого нема».

День вуличної музики розпочав гурт Тернопільського державного медичного університету імені І. Горбачевського «Prima Vera» з виконання Гімну України у стилі акустичного вуличного бенду.

Цього дня студенти-медики отримали можливість зіграти майже сольний концерт для тернополян. «Виконали кілька композицій в стилі «рок», а також українські пісні «Сам собі країна», «Старенький трамвай», «Ніч яка

факультету Зоряна Сабат розповіла, що до їхнього колективу входять представники інших навчальних закладів. «Звичайно, ми маємо можливість виступати під час заходів в нашому університеті, але завжди раді нагоді вийти на більш широкий загал. Таким чином можна показати себе і поспілкуватися з іншими музикантами, познайомитися. На цьому святі найбільше вразило те, що діти під нашу музику танцювали й веселилися. Дорослим також сподобалося виконання пісень, але вони зважали на думку інших, тому поводилися трохи скуто», — додала Зоряна.

Яніна ЧАЙКІВСЬКА

НАЛАГОДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ З КАНАДСЬКИМИ ВИШАМИ

З 1 до 6 травня група представників ТДМУ імені І.Я. Горбачевського у складі професорів І.Р. Мисули, М.М. Корди та доцента С.О. Ястремської мала відрядження до провінцій Саскачевань та Альберта (Канада) на запрошення факультету охорони здоров'я й суспільних наук та Українського центру ресурсів і розвитку університету імені Грента Мак-Ювена з метою налагодження співпраці між ТДМУ, університетом Саскачеваня та університетом Мак-Ювена у сфері медсестринської та медичної освіти, науки та інших видів діяльності. Всі витрати на відрядження профінансувала канадська сторона.

2 травня відбулася зустріч української делегації з викладачами коледжу медсестринства університету Саскачеваня. На зустрічі були присутні декан коледжу медсестринства др. Луїс Беррі, заступник декана др. Лінн Дженсен, професори та викладачі коледжу. Під час зустрічі зорганізували відеоконференцію з

Університет Саскачеваня

викладачами коледжу медсестринства у м. Реджайна, який є філіалом Саскатунського коледжу. Узагалі цей навчальний заклад має п'ять філіалів у різних містах провінції Саскачевань.

Під час зустрічі члени української делегації розповіли про Тернопільський державний медичний університет, нові методики навчання, інститут медсестринства, продемонстрували веб-сайт університету та веб-сайт дистанційної форми навчання, віртуальні програми, розроблені в ТДМУ.

Члени канадської групи розказали про структуру коледжу медсестринства університету Саскачеваня та систему освіти для отримання ступеня бакалавра й магістра медсестринства. Обговорили навчальні програми для медсестер-бакалаврів і медсестер-магістрів, ці плани передали українській делегації.

Продемонстрували можливість

застосування нових технологій навчання медсестер з використанням робототехніки (<http://www.usask.ca/nursing/remote>; <https://www.youtube.com/watch?v=ryCU0PQuz6Q>). Таких робіт коледж використовує для навчання медсестер у своїх відділеннях у віддалених районах штату Саскачевань, де немає відповідних викладачів.

Директор центру післядипломної освіти Кетті Джефрі детально розповіла про систему ліцензування та реліцензування медсестер у штаті Саскачевань. Кожна практикуюча медсестра повинна один раз на рік підтвердити свою ліцензію в асоціації медсестер штату. Для цього вона має пройти курси підвищення кваліфікації в центрі післядипломної освіти.

Обговорили можливі шляхи співпраці між двома університетами. Отримали офіційний лист від декана Луїс Беррі з конкретними пропозиціями до ректора ТДМУ, члена-кореспондента НАМН України, професора Леоніда Ковальчука про шляхи співробітництва між нашими університетами. Такими шляхами можуть бути: обмін студентами та викладачами, здобуття нашими викладачами ступеня PhD з

медсестринства в університеті Саскачеваня, спільні дослідницькі проекти. В межах двох тижнів коледж медсестринства надасть імена двох викладачів, які ввійдуть до робочої групи з питань співробітництва між нашими університетами в галузі здоров'я та охорони здоров'я.

Після зустрічі в коледжі медсестринства члени української делегації ознайомилися з роботою та організацією навчального процесу Канадського центру здоров'я та безпеки в сільському господарстві університету Саскачеваня. Центр бере участь у міжнародній програмі з епідеміологічних досліджень захворювань органів дихання у дітей. У цій програмі, крім канадського центру, беруть також участь науковці з Сілезької медичної академії (Катовіце) та Тернопільського державного медичного університету (кафедра педіатрії № 1).

Демонстрація програми досліджень обструктивних захворювань органів дихання у дітей

Професор Донна Ренні пообіцяла передати нашому університету спірографи для проведення вищезазначених досліджень.

Також відбулася зустріч з професорами коледжу св. Томаса Мора університету Саскачеваня. Цей заклад пропонує програми гуманітарного спрямування для студентів університету, зокрема, дослідження соціальної справедливості та соціального блага, католицькі студії, українські дослідження, філософські курси, службу спільноті. Коледж також зорганізовує виїзний семестр для студентів в Україні. До того ж студенти вивчають певні курси в Україні і їм перезараховують кредити.

Під час зустрічі намітили такі можливі шляхи співпраці між нашим університетом і коледжем св. Томаса Мора:

- студенти коледжу, які записуються на програму, виїжджають в Україну для вивчення української мови, культурології, політології, історії України. Студентам перезараховують відповідні кредити. Професорам ТДМУ коледж оплатить викладання відповідної дисципліни;

- студенти університету Саскачеваня можуть приїжджати до Тернополя за програмою «Інтеркордія», як волонтери для роботи в сиротинцях, геріатричних центрах тощо. Студенти отримують стипендію від «Інтеркордії» та їм зараховують певні кредити до навчального плану;
- обмін викладачами (сторона, яка приймає, забезпечує проживання).

Увечері цього ж дня відбувся прийом української делегації в бізнес-центрі «Канада-Україна». Учасниками стали майже 20 канадських бізнесменів українського походження, а також професори університету Саскачеваня. Члени української делегації виступили з доповідями й розповіли про досягнення та перспективи розвитку ТДМУ. Присутні виявили високу зацікавленість у співпраці між нашим університе-

том та університетом Саскачеваня й обговорили можливість фінансової допомоги такої співпраці.

4 травня в конференц-центрі Едмонтон (провінція Альберта) зорганізували круглий стіл, на якому, крім української делегації, були присутні професори університету Альберти та університету Мак-Ювена. Після короткої презентації члени української делегації довели до уваги учасників заходу інформацію про Тернопільський державний медичний університет, міжнародні програми нашого ВНЗ, основні досягнення й перспективи розвитку ТДМУ.

Попередній декан медсестринської школи університету Мак-Ювена, проф. Джеральдіна Наконечна розказала про систему медсестринської освіти в провінції Альберта, а також про організацію післядипломної освіти медсестер. Завідувач кардіологічного відділу інституту серця університету Альберти, проф. Вайне Тимчак і завідувач відділу неврології університету Альберти, проф. Оксана Суховерська розповіли про систему післядипломної освіти лікарів у Канаді, др. Донна Мак-Лінн (університет Альберти, університет Мак-Ювена) представила доповідь про можливі шляхи наукової співпраці між нашими університетами, зокрема, в сфері дослідження проблеми гіпертензії.

Домовилися: про можливість приїзду проф. В. Тимчука і проф. О. Суховерської в ТДМУ з метою читання лекцій; про входження проф. В. Тимчука та проф. О. Суховерської до редакційної ради журналу «International Journal of Medicine and Medical Research»; про можливість річного стажування аспіранта чи викладача ТДМУ в університеті Альберти у галузі неврології (стажування фінансує канадська сторона).

5 травня відбулася зустріч делегації з ТДМУ з деканом Шерон Бухалтер і викладачами

факультету здоров'я університету Мак-Ювена. Факультет охоплює широке коло програм (28 спеціальностей) у сфері громадської безпеки, догляду за хворими, медсестринства та інших програм, суміжних з медициною. Одна з програм, яку пропонує факультет здоров'я університету Мак-Ювена, — бакалавр медсестринства. Після презентації ТДМУ обговорили навчальні програми з медсестринства нашого ВНЗ та університету Мак-Ювена. Канадські навчальні програми передали українській стороні. Також обговорили організацію наукової роботи в університеті Мак-Ювена та систему отримання стипендій канадськими студентами. Директор центру професійної медсестринської освіти Ширлі Галенза розказала про програми, які центр пропонує для після-

дипломної освіти медсестер.

Того ж дня члени української делегації відвідали клінічний симуляційний центр університету, який є найбільшим і має найкраще обладнання в Канаді. Центр займає територію 2300 м² і призначений для розвитку практичних навичок та критичного мислення в студентів у реалістичному середовищі, обладнанні високоскладними симуляторами-манекенами дорослих пацієнтів, новонароджених, дітей, жінок-породіль, віртуальними симуляторами, статичними тренажерами. Симуляційний центр складається з восьми лабораторій, як-от: лабораторії догляду на дому, уніфікованої лабораторії пацієнта, лабораторії віртуального навчання, операційної, лабораторії мобільності та ін. (<http://www.macewan.ca/wcm/SchoolsFaculties/HCS/CentresandInstitutes/ClinicalSimulationCentre/index.htm>). Можливостями центру користуються не лише студенти-медсестри університету Мак-Ювена, а й студенти-медики університету Альберти. Тут також здобувають знання поліцейські Едмонтон та інші студенти, які навчаються на суміжних з медициною спеціальностях.

О 16:00 відбулося урочисте підписання меморандуму про співробітництво між Тернопільським державним медичним університетом ім. І.Я.Горбачевського та університетом Мак-Ювена (Едмонтон, Альберта). З канадської сторони меморандум підписав президент університету, проф. Девід Аткинсон.

6 травня українська делегація відвідала шпиталь університету Альберти. Він є центральним медичним закладом провінції Альберта з річним бюджетом понад \$500 млн. Шпиталь — клінічна база для студентів медичної школи університету Альберти та студентів медсестринських шкіл університетів Альберти й Мак-Ювена.

(Продовження на стор. 5)

НАЛАГОДЖЕННЯ СПІВПРАЦІ З КАНАДСЬКИМИ ВИЩАМИ

(Закінчення. Поч. на стор. 4)

Члени української делегації ознайомилися з організацією та умовами роботи у кількох відділеннях інтенсивної терапії, внутрішньої медицини, респіраторних захворювань, гастроентеростинальних захворювань, неврології. Також відвідали кардіологічний центр, де мали змогу ознайомитися з принципами організації надання кардіологічної допомоги в провінції Альберта й спостерігати за проведенням ангіопластичної операції хворому з інфарктом міокарда.

Увечері 6 травня українська делегація взяла участь у щорічному засіданні-банкеті Українського фонду підтримки освіти (UFCE). Це – добродійний вечір, на якому були присутні 210 осіб, у тому числі міністри уряду провінції Альберта, президент університету Мак-Ювена, єпископи греко-католицької та православної церков провінції Альберта, відомі меценати й бізнесмени, професори університету Альберта та університету Мак-Ювена, українська діаспора. З вітальним словом виступили президент університету Мак-Ювена, др. Д. Аткинсон

Зустріч української делегації з викладачами коледжу медсестринства університету Саскачеваня

і міністр туризму та рекреації провінції Альберта Р. Шарк, звіт про роботу UFCE оголосив президент фонду др. Ернест Скакун. UFCE – це суспільна некомерційна організація, мета якої полягає в зібранні коштів для проведення українських освітніх проектів. UFCE фондує різні освітні програми для студентів в Альберті та Україні, в таких сферах, як бізнес-освіта та управління, охорона здоров'я, мистецтво, англійська мова.

Організація сприяє обміну студентів, фахівців і персоналу між навчальними закладами у Канаді та Україні, а також фінансує стипендії для студентів, які навчаються за кордоном. Професор ТДМУ І.Р. Мисула виступив з доповіддю про сучасний стан та перспективи охорони здоров'я в Україні, декан факультету іноземних студентів, проф. М.М. Корда представив Тернопільський державний медичний університет, розказав

кож останніми подіями в Україні.

Під час поїздки досягнули таких конкретних домовленостей:

- підписано меморандум про співробітництво між Тернопільським державним медичним університетом ім. І.Я.Горбачевського та університетом Мак-Ювена (Едмонтон, Альберта);

- двоє викладачів ННІ медсестринства зможуть стажуватися протягом шести тижнів в університеті Саскачеваня та універси-

теті Мак-Ювена в жовтні-листопаді 2014 р.;

- викладач ТДМУ зможе пройти річне стажування 2015 р. у галузі неврології в університеті Альберти (оплачує канадська сторона);
- двоє викладачів медсестринської школи університету Мак-Ювена прочитають лекції та проведуть практичні заняття для студентів ТДМУ в травні 2015 р.;
- викладачі ННІ медсестринства ТДМУ зможуть здобути ступінь PhD з медсестринства в університеті Саскачеваня;
- студенти медсестринських шкіл університету Мак-Ювена та університету Саскачеваня зможуть приїхати в ТДМУ задля проходження певних курсів, кредити за які їм будуть перезараховані; студенти ННІ медсестринства ТДМУ зможуть пройти навчання в університетах Мак-Ювена і Саскачеваня;
- професори університету Альберти приїдуть до ТДМУ для читання лекцій з неврології та кардіології;
- розвиватимуть спільні дослідницькі проекти між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня;
- проводитимуть регулярні (кожні два місяці) спільні робочі відеоконференції між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня.

теті Мак-Ювена в жовтні-листопаді 2014 р.;

- викладач ТДМУ зможе пройти річне стажування 2015 р. у галузі неврології в університеті Альберти (оплачує канадська сторона);

- двоє викладачів медсестринської школи університету Мак-Ювена прочитають лекції та проведуть практичні заняття для студентів ТДМУ в травні 2015 р.;
- викладачі ННІ медсестринства ТДМУ зможуть здобути ступінь PhD з медсестринства в університеті Саскачеваня;
- студенти медсестринських шкіл університету Мак-Ювена та університету Саскачеваня зможуть приїхати в ТДМУ задля проходження певних курсів, кредити за які їм будуть перезараховані; студенти ННІ медсестринства ТДМУ зможуть пройти навчання в університетах Мак-Ювена і Саскачеваня;
- професори університету Альберти приїдуть до ТДМУ для читання лекцій з неврології та кардіології;
- розвиватимуть спільні дослідницькі проекти між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня;
- проводитимуть регулярні (кожні два місяці) спільні робочі відеоконференції між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня.

- студенти медсестринських шкіл університету Мак-Ювена та університету Саскачеваня зможуть приїхати в ТДМУ задля проходження певних курсів, кредити за які їм будуть перезараховані; студенти ННІ медсестринства ТДМУ зможуть пройти навчання в університетах Мак-Ювена і Саскачеваня;
- професори університету Альберти приїдуть до ТДМУ для читання лекцій з неврології та кардіології;
- розвиватимуть спільні дослідницькі проекти між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня;
- проводитимуть регулярні (кожні два місяці) спільні робочі відеоконференції між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня.

- професори університету Альберти приїдуть до ТДМУ для читання лекцій з неврології та кардіології;
- розвиватимуть спільні дослідницькі проекти між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня;
- проводитимуть регулярні (кожні два місяці) спільні робочі відеоконференції між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня.

- розвиватимуть спільні дослідницькі проекти між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня;
- проводитимуть регулярні (кожні два місяці) спільні робочі відеоконференції між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня.

- проводитимуть регулярні (кожні два місяці) спільні робочі відеоконференції між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня.

– проводитимуть регулярні (кожні два місяці) спільні робочі відеоконференції між ТДМУ та університетами Мак-Ювена й Саскачеваня.

**Ігор МИСУЛА,
Михайло КОРДА,
професори,
Світлана ЯСТРЕМСЬКА,
доцент**

ОБ'ЄКТИВ

ТЕМА

ПРОБЛЕМИ СТАРІННЯ І НАРОДОНАСЕЛЕННЯ

За останні 100 років у промислово розвинених країнах світу (Японія, Західна Європа) середня тривалість життя людини зросла з 40 до 80 років, тобто вдвічі. Вчені стверджують, що цей показник можна довести до старості. У суспільстві дедалі більше людей похилого та старечого віку. Цьому сприяло чимало чинників, серед них – відсутність світових воєн з 1945 року та досягнення медицини. В Україні, за прогнозами, відсоток людей похилого віку після 60 років до 2050 року зросте з 21 до 39 %. Виникають проблеми соціального та медичного забезпечення цієї частини населення.

Здоров'я нації залежить насамперед від двох основних факторів – генетики та способу життя. На 15-20 відсотків воно залежить від генетичного коду попередніх поколінь і змінити його суттєво поки що неможливо, а від способу життя – на 50-60 відсотків.

Навички здорового способу життя закладаються в дитячому

та підлітковому віці. На жаль, в Україні не більше 5-10 відсотків людей похилого віку цих правил дотримуються.

Доведено, що сповільнює старіння організму розумова діяльність. Мозок необхідно постійно тренувати. Вища освіта в середньому продовжує життя на 6 років. Жінки в середньому живуть на 2-4 роки довше завдяки статевому гормону естрадіолу. Це ж стосується й одружених. Важлива емоційна стабільність, здатність не піддаватися впливу чужих емоцій і думок.

Сприяють продовженню життя та сповільнюють старіння продукти харчування. Зокрема, овочів і фруктів бажано споживати якомога більше. З-за столу вставати з відчуттям не ситості, а легкого голоду. У віці 30-60 років, коли закладається фундамент старіння, обмежити вживання солі до 6 грамів на добу, спати 7-8 годин, випивати щодня 1,5-2 літра води, бажано джерельної. Продовжує тривалість життя фізична активність (ходьба, гімнастичні вправи), а скорочує – ожиріння, особливо так званий метаболічний синдром, коли жир відкладається у внутрішніх органах живота. А «гладких» на наших вулицях чимало. Швидше старіє й вмирає той, хто вживає міцні алкогольні напої. У тих, хто починає палити цигарки в

підлітковому віці, ста-ріння почасті поєднується з раком легень, інфарктом, брон-хітом. Життя в таких осіб у середньому коротше на 10 років.

У Китаї проживає 1 мільярд 300 тисяч мешканців, а середня тривалість життя – 75 років. За прогнозами 2030 року вона сягне 80 років. У понад 50 тисяч китайців вік перевалив за 100 років. Китайські пенсіонери ведуть досить активний спосіб життя: займаються ходьбою, турпоходами, гімнастичними вправами, відвідують танці, ресторани, закохуються. Цього значною мірою не вистачає нашим пенсіонерам.

Достовірні дані про кількість населення на Землі отримати досить важко. Міжнародні організації наводять дві цифри: 6 мільярдів 800 мільйонів мешканців і 7 мільярдів 200 мільйонів. У будь-якому випадку це величезна кількість. Інститут демографічних досліджень Франції стверджує, що 2050 року на земній кулі проживатиме 9 мільярдів 700 мільйонів осіб. Така кількість населення породжуватиме нові проблеми.

Бурхливе зростання населення відчутне в Африці, Індії, на Близькому Сході. У цих країнах жінка дітородного віку народжує дітей в 10 разів більше, ніж у багатих країнах. Таке зростання різко зменшує природні ресурси, створює й поглиблює дефіцит харчових продуктів, води, палива, чистого повітря.

**Борис РУДИК,
професор ТДМУ**

Мохамед Юнос та Ал Саліх Мохамед – студенти медичного факультету (вгорі); Ярослав ШАЮК, студент стоматологічного факультету (внизу)
Фото Павла БАЛЮХА

«НАУКОВИХ ВЕРХОВИН, ЩАСЛИВИХ ЛІТ ВАМ!»

9 червня виповнюється 60 років директорові Навчально-наукового інституту післядипломної освіти, завідувачу кафедри терапії та сімейної медицини ТДМУ, професору Мар'янові Васильовичу ГРЕБЕНИКУ.

Вельмишановний Мар'яне Васильовичу!

Сердечно вітаємо Вас із 60-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після 13 років практичної лікарської роботи, успішно пройшли понад 24-літній трудовий шлях асистента, доцента кафедри факультетської терапії, кафедри внутрішньої медицини, а останні понад чотири роки — декана факультету післядипломної освіти, тепер — директора ННІ післядипломної освіти, завідувача кафедри терапії та сімейної медицини.

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як одного з талановитих випускників другого покоління, відомого в Україні вченого, висококваліфікованого клініциста-терапевта, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, вагомий внесок

у реформування навчального процесу відповідно до європейський стандартів, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, інтелігентність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Мар'яне Васильовичу, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, доброти, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

Ректорат ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

Колективи терапевтичних кафедр, працівники і студенти ТДМУ, вся медична громадськість Тернопілля щиро вітають Мар'яна Васильовича з ювілеєм, бажають доброго здоров'я, наукових верховин, нових життєвих успіхів, усіляких гараздів на многії та благії літа.

ЛЮДИНА НЕВИЧЕРПНОЇ ЕНЕРГІЇ ТА МОЛОДОСТІ ДУХУ

31 травня стало знаковою датою у житті кандидата педагогічних наук, доцента кафедри іноземних мов з медичною термінологією ТДМУ Ірини Антонівни ПРОКОП.

Вельмишановна Ірино Антонівно!

Від щирого серця вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як науковця, досвідченого педагога та методиста, багаторічного та незамінного завуча кафедри, вихователя студентської молоді за високий професіоналізм, уважне ставлення до людей, порядність і працелюбність.

Бажаємо Вам, вельмишановна Ірино Антонівно, міцного здоров'я, безмежного творчого натхнення, незгасаючої молодості, людського тепла, невичерпного оптимізму, душевного спокою, родинного благополуччя, доброти й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

Ректорат ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

Вітання від колективу кафедри іноземних мов з медичною термінологією

Нехай завжди Вам посміхається фортуна, Нехай здоров'я буде незрадливим і міцним,

Кохання, мов у юності, п'яним, Щоб Ви раділи й дихали життям на повні груди.

Хай ангел-хоронитель повсякчас Вас підбадьорює й попереджає, Господь нехай піклується про Вас: Оберегає, воздає, благословляє.

По вінця Вам наснаги і натхнення, Щоб з глибини знань, яку несете Ви, Ще не одне коліно медиків-спудеїв Черпало й користало навки.

Щоб кожен день, неначе святом був, Нехай життя готує лиш смачні сюрпризи, А кожен ранок — сонце за вікном, Й часом хіба від щастя зливи.

А що роки? Роки Вам не страшні, Нехай завжди усмішкою іскриться

Обличчя Ваше, повне сили і снаги, І хай душа життю сердечно веселиться.

Хай ювілей цей стане відліком назад У молодість і безтурботні весни. Аби лиш юність в серці зберегти, Аби хоч з сотню літ отак провести!

НАТАЛЯ ВЕРБОВА: «НЕ УЯВЛЯЮ СВОГО ЖИТТЯ БЕЗ УЛЮБЛЕНОЇ РОБОТИ І КОЛЕКТИВУ»

11 червня відзначає ювілейний день народження заступник головного бухгалтера ТДМУ Наталія Миколаївна ВЕРБОВА.

Вельмишановна Наталіє Миколаївно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

Після здобутого досвіду роботи на виробництві, у стінах університету Ви успішно пройшли 15-літній трудовий шлях спочатку бухгалтера, а останні 14 років — заступника головного бухгалтера одного з найважливіших підрозділів — бухгалтерії.

Глибоко поважаємо та шануємо Вас за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх

Ювілейна дата — це завжди помітна віха на життєвому шляху. Вже можна, як-то кажуть, обернутися, згадати пройдене, поділитися спогадами про пережите й планами на день прийдешній, не менш насичений та сповнений новими здобутками на щедро засіяній зернами добра й любові життєвій ниві.

Ювілей Наталії Миколаївни став вдаюю нагодою поспілкуватися з нею про найважливіше в житті — родинне щастя, улюблену роботу та про те, як усе починалося.

Народилася вона 11 червня 1964 року в селі Помірці Буцацького району. Рано

службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслуговують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування.

Бажаємо Вам, вельмишановна Наталіє Миколаївно, міцного здоров'я, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, людського тепла, душевного спокою, доброти, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

Нехай не згасає молодість душі, багаторічний настрій, невичерпний оптимізм, щедро колоситься Ваша життєва нива!

Ректорат ТДМУ імені І.Я. Горбачевського

люди, яких щиро любиш і шануєш, справжні фахівці, уважні, доброзичливі, відповідальні, — це велика удача. Не уявляю свого життя без улюбленої професії та колективу, що став для мене другою родиною. І це не високі слова, так воно і є. Щоранку на роботу йду з задоволенням.

— Удома ви — берегиня сімейного вогнища, турботлива дружина, мама, бабуса.

— Так, у мене дружна й любляча сім'я. З чоловіком Іваном виховали двох доньок. Леся закінчила ТДМУ, працює на кафедрі педіатрії №1, Марія отримала фах юриста, живе в Києві. Підрасте внучка — семирічна Соломія.

— Що ще наповнює душу радістю?

— Люблю землю, люблю працювати на ниві, вирощувати квіти. Половину ділянки біля нашої хати в Гаях-Шевченківських займають квіти. Бо це гармонія й краса.

Життя прожити — не поле перейти, кажуть у народі. Якщо ж на цьому полі ще й посіяти зерно доброти та людяності, то визріє щедрий урожай. На мою думку, життєвий ужинок пані Наталі справді щедрий, добротний.

Колеги люблять і поважають Наталію Миколаївну. Розповідає головний бухгалтер ТДМУ Тетяна Євгенівна Мудрик:

— Наталія Миколаївна — прекрасний фахівець, хороший наставник для молоді й доброзичлива, чуйна,

мудра людина. Бездоганно ставиться до виконання своїх службових обов'язків.

Працюємо разом вже багато років і завжди, вирішуючи те чи інше питання, приходимо до спільної думки. А ще їй притаманні всі найкращі якості жінки. Наталія Миколаївна — турботлива дружина, мати, чудова господиня. І обох своїх доньок виховала прекрасними людьми. А ще вона гарно співає, любить землю. І скрізь у неї лад: і на роботі, і в сім'ї. Справжній друг, який завжди підтримає у важку хвилину, бо й сама біду знає, адже рано залишилася без батька. Разом з мамою три сестрички і брат самотужки долали всі труднощі, покладаючись лише на себе, свої знання та працю.

Вітаючи Наталію Миколаївну з ювілеєм, колеги від усієї душі бажають їй міцного здоров'я, плідної роботи, сімейного благополуччя і довгих років щасливого життя. Редакція «Медичної академії» приєднується до цих щирих побажань.

Оксана БУСЬКА

втратила батька. Він помер, коли їй і трьох років не було.

— Нас, чотирьох дітей, мама виховувала сама, змалку привчаючи до праці, прищеплюючи такі риси, як відповідальність, наполегливість, чесність, доброзичливість, — ділиться думками Наталія Миколаївна. — Після школи вступила до Копичинського технікуму бухгалтерського обліку, а, отримавши диплом, пішла працювати на Буцацький комбикормовий завод — бухгалтером. Наприкінці 1982 року переїхала до Тернополя. Спочатку була робота на комбайновому заводі. З 1983 до 1998 року працювала бухгалтером. 1999 рік став для мене особливим, бо започаткував нову сторінку мого трудового життя, нерозривно пов'язану з ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського. Прийшла сюди працювати на посаді бухгалтера, менше, ніж за рік мене призначили заступником головного бухгалтера Тетяни Євгенівни Мудрик. З того часу минуло п'ятнадцять років. Час швидкоплинний, але не варто сумувати. Бо коли робота дарує радість, коли поруч працюють

АННА ЧИКИТА: «ПРОФЕСІЯ СТОМАТОЛОГА МЕНІ ДО ДУШІ»

Анна Чикита – студентка 2 курсу стоматологічного факультету. Перший курс закінчила на «відмінно». Нині інтенсивно готується до літньої сесії.

– Люблю вчитися. У школі всі роки, починаючи з 1 класу, була відмінницею. Із золотою медаллю закінчила школу-ліцей №6 у Тернополі. Улюбленими були уроки з хімії та біології, їм приділяла найбільшу увагу, бо з дитинства мріяла вступити до медичного ВНЗ, а для цього треба мати високий рівень знань, – каже Аня.

– Чому з-поміж усіх вишів обрали саме медичний?

– Ще змалку вважала, що лікар – найкраща в світі професія. Дуже любила гратися в лікарню. З двоюрідними сестричками – моїми найкращими подругами – ми «лікували» всіх, кого лише можна. Приміром, рятували горобчиків, які випали з гнізда. Словом, медицина вабила мене завжди, як і моїх сестричок. Нині одна з них – Люба – навчається на 4 курсі фармацевтичного факультету ТДМУ, а Юля, закінчивши Чортківське медучилище, працює фельдшером-акушером.

У своєму виборі я завжди була впевнена: лише медицина. Визначитися зі спеціальністю допомогло знайомство з чудовим лікарю-стоматологом, яка, до речі, свого часу теж закінчила

наш університет. Вона дуже дохідливо розповіла мені, тоді ще семи-класниці, про свою професію, складну й таку цікаву водночас. Це й послужило поштовхом. Відтоді мій інтерес до стоматології лише зростав. Після закінчення школи першого ж дня вступної кампанії подала документи на стоматологічний факультет ТДМУ. Обираючи наш університет, інші вищі медичні навчальні заклади навіть не розглядала. Бо хотіла вчитися саме в ТДМУ.

– Ви цілеспрямовано йшли до своєї мрії й нині успішно опановуєте навчальний процес. Як проводите дозвілля?

– З користю. В університеті ми заснували проект «Обличчя ТДМУ» та відкрили свою сторінку на сайті «ВКонтакте», де розповідаємо про цікавих людей – викладачів і студентів нашого університету. Я є координатором цього проекту, членом творчого колективу університету. Була ведучою та організатором конкурсів «День закоханих» і «Студміс», пам'ятної академії до 200-річчя Т.Г. Шевченка.

– Ви чарівна ведуча і сцени

не боїтеся. Яка ж була ваша перша роль, пригадуєте?

– У першому класі на репетиції п'єси-казки ніхто не хотів бути Бабою Ягою, всі хотіли бути принцесами. І тоді я сказала, що зіграю Бабу Ягу. Зіграла вдало. Потім були нові вистави та нові ролі. На традиційних новорічних ранках завжди була Снігуронькою. Коли пішла зі школи, вчителі навіть розгубилися: «хто ж Снігуронькою буде?». А ще я писала сценарії всіх шкільних свят, у тому числі й новорічні. Вірші пишу з 5 класу. Пригадую, одного разу вчителька української мови дала домашнє завдан-

ня: написати твір. Теми вже й не пам'ятаю. Вирішила, що замість твору напишу вірш, бо так і простіше, і швидше. Вчителька поставила мені за нього «12» і сказала, що я й надалі можу замість творів писати вірші. Її похвала мене надихнула. В 10 класі з-під мого пера народилася поезія про Тернопіль і посіла перше місце в обласному поетичному конкурсі.

Легко знаходжу спільну мову з дітьми, мені подобається з ними гратися. Минулого літа працювала аніматором у духовно-відпочинкових таборах для дітей «Веселі канікули з Богом», що їх організує Тернопільсько-Зборівська архієпархія. Торік їх було майже десять. Я побувала в таборах у Теребовлі, Озерній, Тернополі. Гралося з дітьми в різні цікаві ігри, які розвивають їхні здібності та уяву, влаштували веселі забави, квести, словом, весело й цікаво проводили час. Хлопчики й дівчатка з нетерпінням чекали нашого приходу, їхні щасливі очі та посмішки випромінювали позитивні емоції та ми раділи разом з ними. А оскільки всі знали, що я навчаюся в медичному університеті, то мені доручили за потреби виконувати також медсестринські обов'язки. Цього літа теж планую попрацювати і як аніматор, і як медсестра. Та це на канікулах, а під час навчання всі інші заняття відходять на другий план.

– Торік ви перемогли в конкурсі за звання «Кращий студент Тернополя». І готувалися представити Тернопіль та рідний університет на всеукраїнському рівні.

– Так, фінал конкурсу мав відбутися в Києві на початку чер-

вня, але в зв'язку з драматичними подіями на Сході України його перенесли на пізніше. Радію, що в липні зможу взяти участь у традиційних міжнародних Літніх студентських школах, які щороку зорганізовує наш університет. Вже пройшла відбір, який здійснювали на конкурсній основі. В планах також – поїздка в Європу. На відпочинок збираємося їхати всією родиною.

– Родина у вас велика?

– Тато, мама, я, дві молодші сестрички-близнючки Софія та Соломія. Їм 9 років, четвертий клас закінчили. Я їх дуже люблю, а вони стараються мене копіювати в усьому і завжди придумують щось цікаве. Разом нам ніколи сумно не буває.

– Що допомагає долати труднощі?

– Любов і підтримка рідних. Ще важливо мати гарних друзів, яких я знайшла в університеті. Дуже рада, що навчаюся в ТДМУ. Стоматологія – моє покликання. Мені подобається допомагати людям, повертати їм красу здорової посмішки. Адже це так важливо!

– Яку спеціальність в стоматології оберете?

– Можливо, стану терапевтом. Чи дитячим стоматологом, бо дітей люблю. Точніше зможу сказати вже на старших курсах, вивчивши такі дисципліни, як хірургія, терапія, дитяча стоматологія, маючи більшу практику. Але знаю напевно, що буду хорошим лікарем. Бо навчаюся у досвідчених, талановитих викладачів найкращого медичного університету України й моя майбутня професія мені до душі.

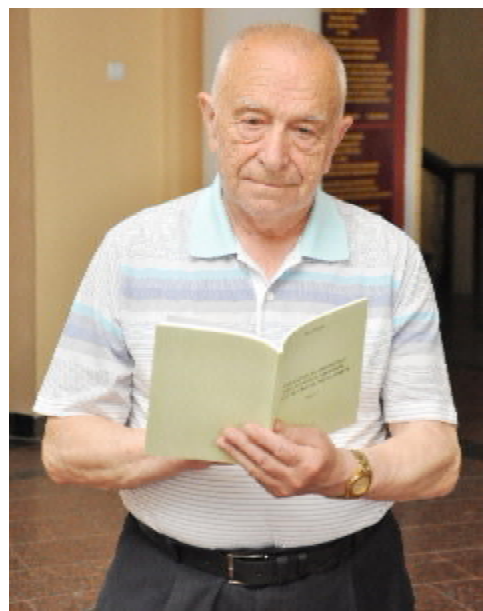
Оксана БУСЬКА

АВТОРА!

КНИГА, ЯКУ ХОЧЕТЬСЯ ПЕРЕЧИТУВАТИ

У видавництві «Укрмедкнига» вийшла нова книга професора кафедри терапії та сімейної медицини ТДМУ, доктора медичних наук Бориса Рудика «Приказки й афоризми про здоров'я, хвороби, смерть і філософію життя». Це вже його п'ята книжка, присвячена цьому особливому жанру – короткому, ёмкому й змістовному. Як і в попередніх, у ній майже 120 сторінок. Якщо б ці книжечки видати під одною обкладинкою, вийшов би солідний том на 600 сторінок – результат 15-річної копії роботи.

– У людини повинно бути хобі, тоді життя стає цікавішим. Моє захоплення – збирати приказки та афоризми на тему здоров'я та нелегку працю лікарів. Колекціонувати їх почав років п'ятнадцять тому, – розповідає професор Борис Рудик. – За-

Борис РУДИК, професор ТДМУ, автор книги «Приказки й афоризми про здоров'я, хвороби, смерть і філософію життя»

цікавили мене перлини народної мудрості, крилаті вислови великих і знаменитих про медицину. Загалом збірок афоризмів є чимало, вони стосуються політичної, культурної, соці-

альної тематики, а от про медицину – не зустрічав. Вирішив заповнити цю прогалину. В опублікованому – «матеріал» з різних джерел: окремих публікацій, книжок, газет, журналів... Почуте чи прочитане занотовую, групує за розділами.

У новій книжці десять розділів: «Здоров'я і життя», «Молодість – старість», «Хвороби», «Смерть», «Лікар і ліки», «Алкоголь», «Чоловік-жінка-кохання-сім'я», «Гроші – добро чи зло?», «Народ скаже, як зав'яже, про Україну, українців і перехідний період», «Філософія життя». Якись з сентенцій дійшли до нас із стародавніх Греції та Риму, інші народилися вже у наш час. Частково подані в історичному аспекті, вони показують, зокрема, як змінювалися погляди на медицину, здоров'я, причини хвороб...

Як розповідає Борис Іванович, над новою книжкою він працював три роки. Нові розділи, яких не було в попередніх: «Приказки і прислів'я перехідного періоду», «Гроші: добро чи зло», «Філософія життя».

– Хто знав про моє хобі, почасти допомагав збирати афоризми. Один чоловік приніс зошит, куди протягом 20 років занотовував приказки, які йому сподобалися. Але здебільшого сам шукаю, відбираю ті, які відповідають моему світогляду, філософії.

– Чи вдається до афоризмів, спілкуючись зі студентами, читаючи лекції?

– Так, використовую їх, приміром, роблячи описи, порівняння. Ніхто лаконічніше не скаже, яким має бути лікар, чи про хворобу. Інколи гарний афоризм дає більше інформації, ніж прочитана художня книжка. Вдячний видавництву «Укрмедкнига», яке профінансувало та видало мою нову книгу.

– Де її можна придбати?

– У книжному кіоску на пер-

шому поверсі адміністративного корпусу.

Ось лише кілька афоризмів з нової книги професора Бориса Рудика «Приказки й афоризми про здоров'я, хвороби, смерть і філософію життя»:

Професія лікаря – це вчинок, вона потребує самоствердження, чистоти душі й чистоти думок. Антон Чехов.

Потрібно ставитися до хворого, як до свого родича. Саме ці високі якості передусім визначають сутність лікаря. Євген Чазов.

Російська демократія закінчується там, де починається українське питання. Володимир Винниченко.

З усіх ліків кращі – відпочинок і поміркованість. Б. Франклін.

Шлюб – найкращі ліки від кохання. О. Сухомлин

Побороти погані звички легше сьогодні, ніж завтра. Конфуцій.

Справжні перлини людської мудрості... До речі, читання для розуму – те ж саме, що фізичні вправи для тіла.

Оксана БУСЬКА

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДИТЯЧОГО ВІКУ

Такою була тема науково-практичної конференції, що відбулася в конференц-залі ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського. Її організували колективи кафедр педіатрії з дитячою хірургією №1 та педіатрії №2 медичного факультету. В рамках форуму відбулося пленарне засідання: «Медико-соціальні проблеми дитячого віку» та секційне засідання «Дитячі хвороби».

Конференція зібрала понад 180 учасників. Зокрема, в її роботі взяли участь ректор ТДМУ ім. І. Я. Горбачевського, член-кореспондент НАМН України, заслужений діяч науки і техніки Ук-

ківського національного медичного університету, професор А.П. Юрцева, провідні спеціалісти НВ ТОВ «Житомирбіопродукт» О.О. Орлов і Л.М. Осіння, науковці кафедр педіатрії №1,3 Київського національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, кафедри педіатрії №2 Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика (м. Київ), інституту спадкової патології НАМН України (м. Львів) та кафедри педіатрії з дитячою хірургією №1 ТДМУ.

Проблемам охорони здоров'я дітей Тернопільщини присвятила свій виступ завідувач кафед-

сування заходів з охорони здоров'я, послаблення уваги до профілактики захворювань, незадовільна динаміка щодо забезпечення кадрами, насамперед первинної ланки та лікарями саме тих спеціальностей (педіатри, неонатологи, дитячі анестезіологи), діяльність яких безпосередньо впливає на рівень смертності та інвалідності дітей, забезпечення медичним обладнанням і санітарним транспортом закладів охорони здоров'я, які надають медичну допомогу дітям і матерям.

Доступність до спеціалізованої медичної допомоги теж залишає бажати кращого й насамперед це стосується дітей, які проживають у сільській місцевості. Серед хвороб дитячого населення Тернопільщини найпоширенішими є: хвороби органів дихання (49%), органів травлення (7,0%), органів зору (6,5%), кістково-м'язової системи (5,9%), ендокринної системи (5,7%).

У структурі дитячої інвалідності в області переважають вроджені аномалії. На другому, третьому та четвертому місці, відповідно, — хвороби нервової системи, розлади психіки та поведінки, хвороби ендокринної системи.

На конференції також йшлося про проблему дитячого туберкульозу, яка є надзвичайно актуальною, адже діти в десятки разів вразливіші за дорослих щодо ризику зараження та захворювання на цю недугу. За своїми анатомо-фізіологічними особливостями вони є найбільш чутливими до туберкульозної інфекції. На жаль, слід констатувати, що значно погіршилася структура клінічних форм туберкульозу в дітей. Про це свідчить той факт, що важкі

Леонід КОВАЛЬЧУК, ректор ТДМУ, член-кореспондент НАМН України, професор

та гостро прогресуючі форми туберкульозу частішали, зросли також хіміорезистентні форми викликані МБТ, стійкі до одного або кількох антимікобактеріаль-

них препаратів у дорослих, а відтак відбувається поширення стійких штамів МБТ серед контактних пацієнтів чи осіб, що контактують з хворими.

Як правило, в 78-85% випадків діти заражаються МБТ від батьків або найближчих родичів. Примітно, що швидше, ніж серед чоловіків, зростає захворюваність серед жінок. Викликає тривогу, що в 60-70% випадків у сім'ї чи родині контакти дітей з хворим на туберкульоз виявляють лише після ушпиталення.

На конференції йшлося про основні профілактичні заходи запобігання туберкульозу, звучали чіткі фахові рекомендації, як поліпшити ситуацію.

Учасники заходу в своїх доповідях висвітлили також актуальні питання діагностики та лікування бронхіальної астми й atopічного дерматиту у дітей.

Як зазначалося, протягом останнього десятиріччя алергиків у світі більшає. За даними ВОЗ, у високорозвинутих країнах кожні 10 років кількість хворих на алергію

зростає вдвічі. А в практиці дитячого алерголога кожний третій пацієнт — хворий на atopічний дерматит. Захворювання у 60% випадків дебютує у дітей першого року життя та стає першим кроком «атопічного маршу». Atopічний дерматит може призводити до обмеження соціальної, психологічної та фізичної активності хворих і є найбільш раннім проявом atopії, у 70% випадків він передує розвитку бронхіальної астми та алергічного риніту. За даними вітчизняних науковців, atopічному дерматиту належить провідне місце у структурі алергічних захворювань у дітей (50-75%). На його долю припадає більше чверті хронічних захворювань, при яких ушкоджується шкіра. Почасти atopічний дерматит поєднується з іншими алергічними захворюваннями (алергічний синдром): у 34% випадків — з бронхіальною астмою, в 25% — з рецидивуючим ларинготрахеїтом, у 8% — з полінозом.

Тож проблема надзвичайно актуальна.

Учасники конференції обговорили й інші важливі питання, які стосувалися каріозного ураження зубів, грудного вигодовування, що є одним з вирішальних умов гармонійного росту та роз-

витку дітей раннього віку, їх стійкості до впливу інфекцій та інших несприятливих чинників.

Підбиваючи підсумки, учасники конференції дійшли висновку, що для мінімізації порушень стану здоров'я дітей внаслідок різних несприятливих екологічних факторів необхідно продовжувати не лише моніторинг їх здоров'я, але й поглиблене наукове вивчення цих негативних чинників задля своєчасної корекції існуючих профілактичних і реабілітаційних заходів.

Висока поширеність алергічних захворювань вимагає подальших досліджень щодо підвищення ефективності діагностики та лікування, а також поліпшення якості життя пацієнтів та їхніх родин, навчання медичного персоналу, батьків, самих дітей правилам профілактики.

Після закінчення конгресу та обговорення доповідей його учасники ухвалили резолюцію.

На конференції представили виставку продукції фірм-спонсорів і видавництва «Укрмедкнига».

**Оксана БУСЬКА,
Павло БАЛЮХ (фото)**

(Зліва направо): **Лідія ЧАЙКОВСЬКА (департамент охорони здоров'я ОДА), Іван СМІЯН, член-кореспондент НАМН України, професор**

Ольга ФЕДОРЦІВ, професор

раїни, професор Л.Я. Ковальчук, член-кореспондент НАМН України, професор кафедри педіатрії з дитячою хірургією №1 І.С. Сміян, завідувач кафедри педіатрії Івано-Франківського національного медичного університету, професор А.П. Юрцева.

З теплим вітальним словом до присутніх звернувся голова оргкомітету — ректор ТДМУ ім. І.Я. Горбачевського, член-кореспондент НАМН України, професор Л.Я. Ковальчук, інші.

З цікавими науковими доповідями виступили завідувач кафедри педіатрії з дитячою хірургією №1 професор О.Є. Федорців, завідувач кафедри педіатрії ФПО професор Н.В. Банадига, завідувач кафедри педіатрії №2, професор Г.А. Павлишин, завідувач кафедри педіатрії Івано-Фран-

Галина ПАВЛИШИН, професор

ри педіатрії з дитячою хірургією №1 ТДМУ, професор О.Є. Федорців. Серед найбільш актуальних: відсутність пріоритетного фінан-

ВИЗНАЧИЛИ «СТУДМІС» ТЕРНОПОЛЯ

30 травня в драмтеатрі відбулося феєричне шоу – конкурс «Студміс-Тернопіль-2014».

За корону переможниці змагалися 15 дівчат з різних ВНЗ Тернополя. Наш університет представляли: Валентина Кузьмінська, студентка II курсу стоматологічного факультету, яка виборола титул – СтудМіс ТДМУ-2014, Ребека Огунємі, студентка IV курсу

Христенко та Марія Вічко, ТНЕУ – Ольга Росоха, Анна Станкович та Ірина Двійна, ТНТУ – Леоніда Габ'ян, Тетяна Найда та Ірина Трачук. За ТІСІТ виступили Яніна Ступак і Тетяна Боброва.

Незважаючи на те, що надворі падав не по-літньому настирливий дощ, дівчата створили в залі неймовірну атмосферу святкового настрою та шаленого драйву.

Розпочалася феєрія з виходу-представлення у ретро-стилі. Дівчата, ніби перенесли нас в

Валентина КУЗЬМІНСЬКА – перша віце СтудМіс-Тернопіль-2014 та СтудМіс «Empaer of Models-2014»

Наступне змагання, на противагу попередньому, засвідчило, що конкурсантки вміють кардинально перевтілюватися від «гламурної панянки» до «дикі ковбойки». Наші студентки були настільки запальними, енергійними та веселими, що не лише успішно подолали цей конкурс, але й показали всім, що дівчата-медики – ще ті «гарячі штучки».

Найбільш об'єктивним на святі краси, де судді змогли оцінити кожну дівчину індивідуально, – був конкурс талантів. Наші дівчата продемонстрували глибоку патріотичність та любов до

рідного краю. Валентина Кузьмінська продекламувала хвилюючий вірш про Майдан і події нашого тривожного сьогоднішнього дня. Христіна Табака оспівала красу широго українського кохання у вірші Олександра Олеся «Чари ночі», а Ребека Огунємі затанцювала етнічний танок, такий же гарячий, як і її далека батьківщина. Судді та публіка гідно оцінили наших учасниць.

Глядачі чоловічої статі, напевно, з нетерпінням чекали на найгарячіший з усіх конкурсів – «Вихід у купальниках». Найефектніше виглядали, звичайно, дівчата-медки. Вони продемонстрували присутнім, що не лише знають будову тіла, але й вміють за ним доглядати. Судді змогли побачити їхню стрункість, жіночність та неабияку звабу.

У двох завершальних конкурсах наші студентки змогли спростувати стереотип, що «на гарному горіщі зазвичай пусто». Дівчата показали казкове вечірнє вбрання та високий інтелект, тому гідно представили наш університет та отримали найкращі титули. Валентина Кузьмінська – перша віце СтудМіс-Тернопіль-2014

та СтудМіс «Empaer of Models 2014». Ребека Огунємі отримала титул СтудМіс глядацьких симпатій та поїздки до Будапешта.

Христіна Табака стала – СтудМіс-Елегантність.

Допомогли створити атмосферу чудового настрою та незабутнього свята спів організатори – студенти IV курсу медичного

Христіна ТАБАКА стала – СтудМіс-Елегантність

факультету Богдан Куліковський, Олександр Шлевчук та Роман Тригуб, які отримали грамоти-подяки від засновника «СтудМіс України» Олександра Санченка.

Вітаємо наших дівчат з перемогою та дякуємо за гідне представлення ТДМУ на конкурсі «Студміс-Тернопіль-2014».

**Анна ЧИКИТА,
другокурсниця
стоматфакультету**

Ребека ОГУНЄМІ отримала титул СтудМіс глядацьких симпатій

факультету іноземних студентів – I-віце СтудМіс ТДМУ-2014 та Христіна Табака, студентка I курсу медичного факультету, спеціальність «Здоров'я людини».

ТНПУ представляли: Юлія Герасимчук, Ірина Кулик, Уляна

епатажні 20-ті роки: короткі чорні сукні, хутро, пір'я, прикраси, капелюшки з вуаллю та кокетливі рукавички... Студентки нашого ВНЗ продемонстрували в цьому конкурсі всю свою елегантність, вишуканість та відчуття стилю.

ПОДЯКА

ХАЙ БОГ ДАЄ ВАМ СИЛИ Й ЩЕДРОТ!

Щирозадушно вітаю з наступаючим Днем медичного працівника лікаря поліклініки другої Тернопільської міської лікарні Станіслава Болеславовича СТАВСЬКОГО та медсестру кабінету №7 цього ж закладу пані Ірину. Щиро вдячна їм за чуйне серце, привітність, доброту. Нехай Господь завжди опікується ними, дарує їм багато років щасливого життя! Нехай негаразди та тривоги оминають їхню оселю, а кожен день буде сповнений радістю, особливим теплом, наснагою, успіхами, натхненням і добром!

*Нелегко в світі зла і суєти
будь лікарем із щирою душею.
Та світ, як пацієнт,
жде доброти,
і щирості, що напува пустелю.
Хай Бог дає Вам сили
і щедрот,
і перемог на цій стежині болю,
і пацієнтів гарних, й нагород,
ще вищих і освячених
любов'ю!*

**Ярослава МАНДЗІЙ,
м. Тернопіль**

..... ЛІКУЄ ПРИРОДА

ЦІЛЮЩА СИЛА ТАТАРСЬКОГО ЗІЛЛЯ

На Зелені свята українці прикрашатимуть свої домівки лепехою або татарським зіллям (татарником). Окрім окраси, ця рослина має особливі цілющі властивості. Про них розповіла завідувач кафедри фармакогнозії з медичною ботанікою Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського Світлана Марчишин:

– Лепеху ще називають айром, татарським зіллям, татарником, татарською травою, шаварем, ірним коренем або сабельником. Батьківщина цієї рослини – Індія, Китай, Східна та Південна Азія. В Україну її завезли під час татарської навали у XVI ст. За легендою, вони возили із собою кореневища айру як загальнозміцнюючий і антимікробний засіб (очищали воду). Під час походів нападники везли із собою мішки з корінням айру, який розкидали по водоймах та болотистих місцях. Тому його називають татарське зілля. В Польщі рослина носить назву «Татарак звичайний».

Хімічний склад: ефірна олія (1,5-4,8%), до складу якої входять азарон (7,8%), азариновий

альдегід каламсон, сесквітерпен, алкоголь каламенол, камфен (7%), алкалоїд каламін (10%), гіркий глікозид акорин (0,2%), глікозиди ізоакорин, акоретин, органічні кислоти та їхні мінеральні солі, крохмаль (20-40%), – камфора (8,7%), евгенол (6%), проазулен, холін, пальмітинова й аскорбінова (0,15 г на 100 г кореневища) кислоти.

У медицині кореневища лепехи звичайної застосовуються як ароматичні гіркоти при порушеннях апетиту, для поліпшення травлення, а також як жовчогінний та сечогінний засіб. У народній медицині кореневища рекомендують приймати при ахілії шлунка, болю у шлунково-кишковому тракту, при підвищеній секретії шлункового соку, а також при проносах, анемії, захворюваннях жовчного міхура, нирок, порушенні менструального циклу.

Спиртовий витяг лепехи є дуже ефективним седативним, спазмолітичним, судинорозширювальним і протисудомним засобом.

Ароматизовану лепехою воду успішно застосовують у традиційній медицині для лікування запальних захворювань пародонтиту та

інших), а також спринцювання в гінекології.

При використанні в парній ефірна олія лепехи знімає нервову напругу, чинить тонізуючу дію на центральну нервову систему, загострює зір і слух, підвищує потенцію. Окрім ароматизації пари, ефірну олію лепехи широко застосовують для лікування хронічних захворювань опорно-рухо-

вого апарату (масаж, розтирання), а враховуючи здатність лепехи затримувати розмноження патогенних мікроорганізмів (особливо стафілококу), компреси з розведеною ефірною олією використовують для лікування гнійних ран.

Зацукровані корені айру – дорогоцінні турецькі солодощі. Цілющі властивості айрного кореня були відомі грецьким лікарям Стародавнього Риму – Діоскариду та Галену.

Кореневища татарського зілля

кладуть у компоти, зацукровують, варять з них варення; висушені кореневища вживають, як заміник лаврового листка, імбиру та кориці.

У давнину запашним листям айру вистилали глинобитні підлоги хат – це був засіб, що охороняв від бліх.

Однак, незважаючи на позитивні якості лепехи, слід утримуватися від тривалих курсів лікування нею. Не можна її застосовувати при вагітності та підвищеній секреції (кислотності) шлунка.

ДОВІДКОВО:

Основне символічне призначення лепехи – бути оберегом від злої сили. Лепеха названа татарським зіллям тому, що, за легендою, ця рослина потрапила на нашу землю разом з татарською навалою. Магічні дії лепехи досить практичні – вона не лише очищає воду, а й лікує рани, допомагає при головних і зубних болях і навіть в боротьбі з холерою. «Скільки запаху, стільки й допомоги» – мовили про лепеху в давнину. Особливу силу має лепеха на Зелені свята, тому для лікування брали здебільшого те зілля, яким на Трійцю встеляли долівку в оселі.

Мар'яна СУСІДКО

ЗМАГАЛИСЯ БРИГАДИ ШВИДКОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ОБЛАСТІ

Швидка медична допомога України нині перебуває на рубежі докорінних змін. Головним завданням цієї реорганізації є наближення якісної невідкладної та екстреної медичної допомоги українцям завдяки підвищенню фахової догоспітальної підготовки, в тому числі швидкого доїзду до хворих. В усіх областях вже створили та діють Центри екстреної медичної допомоги й медицини катастроф (ЦЕМД та МК), яким підпорядковані всі районні станції, підстанції ШМД.

Чітко регламентовані також ергономічні принципи в роботі виїзної бригади ЕМД, а саме: час доїзду до потерпілого (хворого) — в межах міста до 10 хвилин, в населених пунктах сільської місцевості — до 20 хвилин; час діагностики та лікування на місці події (10 хв.); час транспортування в медичний заклад (10 хв.) Саме таким чином виглядає відомий принцип «платинові півгодини».

Відомо, що кваліфікована догоспітальна медична допомога неможлива без якісного обладнання та санітарного транспорту. Відрадно, що наша область отримала нещодавно 32 нових сучасних автомобілів ШМД виробництва «Пежо-Боксер», які мають в своєму арсеналі сучасну медичну апаратуру, інструментарій. Цей транспорт уже успішно залучають до практичної роботи лікарські та фельдшерські бригади.

Водночас, аби підвищувати рівень їх теоретичної підготовки та практичних навичок, на Тернопіль традиційно проводять змагання бригад ШМД. Цьогоріч

Виконання конкурсного завдання «Сюрприз»

відбувся вже четвертий конкурс, що відбувся та успішно завершився 29 травня в парку ім.Т.Г.Шевченка. Участь у ньому взяли 16 районних команд і два колективи з обласного центру. Організаторами виступили КЗТОР «ЦЕ (Ш)ЕМД та МК» разом з ТДМУ ім. І.Я.Горбачевського. Викладачі кафедри невідкладної та екстреної медичної допомоги М.І.Швед, Л.П. Мартинюк, Р.М. Ляхович, О.Л. Сидоренко, О.Б.Суслас, О.А. Прокопович, Я.М. Кіцак, Л.М. Михайлів, В.Т.Гурський, а також кафедри медицини катастроф і військової медицини А.А.Гудима, І.М. Герасимів, П.Р. Левицький, В.В. Лотоцький, Ю.П. Щирба, М.Б. Ярошенко, Р.І. Цицюра створили чотири конкурсні завдання. До слова, науковці одночасно були й суддями на цих змаганнях. І.Сагата, І. Михальчук, О.Процайло, Ю.Омельченко, З.Сабат, Л.Лотоцька, В. Мазур, В. Дмитрук, Б.Ляшук, Т. Яцунський, Л. Слободанюк, І. Чобанюк, Т. Дмитрук, студенти, члени наукового гуртка курсу екстреної медичної допомоги також взяли у них активну участь, доволі демонстративно виступивши як позуранти.

Початку змагань передувало врочисте відкриття за участі керівників облдержадміністрації, медуніверситету, служби ШМД Тернопілля, відтак відбувся проїзд

колоні автомобілів через середмістя до місця конкурсних завдань. Після жеребкування учасникам змагань роздали маршрутні листи та карти місцевості з чітко визначеними часовими рамками їхньої діяльності на кожному етапі, а саме до 10 хвилин роботи бригади на місці події. За цей час команди повинні були оцінити, чи місце є безпечним, за наявності кількох потерпілих провести медичне сортування згідно з правилами «чотирьох пов'язок», здійснити первинне та вторинне обстеження, розпочати надавати невідкладну медичну допомогу. Позитивною особливістю цих змагань було те, що бригади виступали, по суті, в рівних умовах, маючи в своєму арсеналі нові санітарні автомобілі та сучасне обладнання. За основними положеннями змагань, їх залучали з максимальною адаптацією до реальних життєвих ситуацій. Це вимагало від учасників знання технічної характеристики, особливостей застосування різноманітної апаратури, зокрема, дефібрилятора, апарата ЕКГ, інфузомата, пульсоксиметра, відсмоктувача, глюкометра, тощо.

Сценарії конкурсів були досить різноманітними й передбачали ті випадки, які найчастіше трапляються у повсякденній роботі бригад. Так, у легенді «Фатальна поїздка» команди виявляли два легкових автомобілі, в яких перебувало шестеро «постраждалих» з травмами різної важкості, де слід було визначити пріоритетність у наданні екстреної медичної допомоги, за потреби залучити допоміжні рятувальні служби, провести евакуацію важкотравмованих з дотриманням відповідних сучасних алгоритмів.

Особливий інтерес в учасників змагань і глядачів викликав також конкурс під назвою «Нещаслива лавочка». За його умовами, юнак виявив літнього чоловіка, якому раптово стало погано і він перестав дихати. Не гаючи часу, хлопець розпочав реанімаційні заходи (масаж серця та штучну

вентиляцію), попередньо зателефонувавши на «швидку». Приїхавши на «виклик», команди надавали медичну допомогу на манекені, який дає можливість на собі реально оцінити вид зупинки кровообігу, провести дефібриляцію, інтубацію трахеї, ввести необхідні медикаменти. Відрадно, що більшість команд успішно впоралися із завданням, грамотно залучивши при цьому новітнє обладнання, адже ще перед початком експлуатації автомобілів директор-головний лікар КЗТОР «ЦЕ (Ш)МД та МК»

М.Я.Джус зорганізував поглиблене навчання бригад області з всебічного оснащення. Ще одна легенда, що називалась «Незавершене прибирання», вимагала від медичних колективів ретельного збору анамнезу, знання електрокардіограм та на основі встановленого діагнозу призначення лікування згідно з відповідним сучасним протоколом «Медицини невідкладних станів».

Родзинкою в суперництві учасників турніру стало конкурсне завдання під назвою «Сюрприз», де лише якісно проведене первинне та вторинне обстеження «хворого» (його блискуче зіграв 10-річний школяр Михайло Угляр) дозволяло їм вийти на правильний діагноз і надати необхідну медичну допомогу.

Переможцями змагань стала команда із Заліщик, друге та третє місце посіли колективи Тернополя, яким врочисто вручили кубки. Всі інші учасники змагань також отримали різноманітні нагороди як переможці в певних номінаціях. Незабаром на запланованій обласній науково-практичній конференції з ШМД проведуть детальний моніторинг діяльності бригад на всіх конкурсних завданнях, а також викладачі медуніверситету прочитають лекції з цієї проблематики. Таким чином практичні медики матимуть змогу проаналізувати власні виступи, врахувати типові помилки, обмінятися досвідом з колегами, проконсультуватися з науковцями.

Юний позурант Михайло УГЛЯР (у центрі)

Поза всяким сумнівом, подібні навчання, як, власне, й змагання служби швидкої медичної допомоги Тернопільщини в кінцевому підсумку здатні підвищити рівень готовності цієї важливої ланки в системі охорони здоров'я населення і в подальшому сприятимуть своєчасному та якіснішому наданню екстреної медичної допомоги на догоспітальному етапі.

**Роман ЛЯХОВИЧ,
доцент кафедри екстреної
медичної допомоги ТДМУ,
один із організаторів
конкурсу**

Вітаємо!

7 червня відзначає ювілейний день народження доцент кафедри неврології, психіатрії, наркології та медичної психології ТДМУ Зоя Василівна САЛІЙ.

Вельмишановна Зоє Василівно!

Сердечно вітаємо Вас з ювілейним днем народження!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після чотирьох років практичної лікарської роботи успішно пройшли 23-літній трудовий шлях клінічного ординатора, аспіранта, асистента, а в останні 11 років доцента, завуча кафедри неврології, психіатрії, наркології та медичної психології.

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як відомого науковця, висококваліфікованого клініциста-невро-

патолога, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, людяність, прагнення робити добро заслужують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановна Зоє Василівно, міцного здоров'я, великого людського щастя, наснаги, нових творчих здобутків, доброти, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, здійснення всіх за-

**Ректорат ТДМУ
імені І.Я. Горбачевського**

12 червня виповнюється 50 років доцентові кафедри загальної та малоінвазивної хірургії ТДМУ Юрію Сергійовичу СМОРЩКУ.

Вельмишановний Юріє Сергійовичу!

Сердечно вітаємо Вас з 50-літтям!

У стінах університету Ви здобули вищу медичну освіту, а згодом, після трьох років практичної лікарської роботи, успішно пройшли понад 23-літній трудовий шлях аспіранта, асистента, а останні 11 років — доцента кафедри травматології та ортопедії, кафедри ендоскопії з малоінвазивною хірургією, урологією, ортопедією та травматологією, тепер — кафедри загальної та малоінвазивної хірургії.

Колектив університету глибоко поважає й щиро шанує Вас як відомого науковця, висококваліфікованого клініциста-ортопедо-

травматолога, досвідченого педагога та вихователя студентської молоді за багаторічну невтомну працю, високий професіоналізм, сумлінне виконання своїх службових і громадських обов'язків.

Ваші порядність, працелюбність, уважне ставлення до людей, прагнення робити добро заслужують найвищої оцінки і є прикладом для наслідування новими поколіннями студентів, молодих лікарів і викладачів.

Бажаємо Вам, вельмишановний Юрію Сергійовичу, міцного здоров'я, невичерпного творчого натхнення, нових успіхів у Вашій благородній діяльності, доброти, людського тепла, душевного спокою, родинного благополуччя й затишку, довгих років радісного та щасливого життя.

**Ректорат ТДМУ
імені І.Я. Горбачевського**

МОВИЛИ ПРО ЗДОБУТКИ КЛІНІЧНОЇ ТА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ

У ТДМУ імені І.Горбачевського відбулася підсумкова науково-практична конференція «Здобутки клінічної та експериментальної медицини». Участь в її роботі взяли проректор з наукової роботи, комп'ютерних та інноваційних технологій, професор Василь Марценюк, проректор з науково-педагогічної та лікувальної роботи ТДМУ Надія Ярема.

До організаційного комітету увійшли проректор з науково-педагогічної роботи та соціальних питань, доцент Олег Слабий, керівник наукового відділу Оксана Шевчук, заступник ректора з видавничих питань Любов Логін.

Спершу учасники конференції представили стендові доповіді у таких секціях: «Внутрішня медицина, інфекційні хвороби, психіатрія і неврологія», «Хірургія,

біоетика, інформаційні технології на службі охорони здоров'я, оглядові та аналітичні роботи».

Під час пленарного засідання куратори перспективних наукових напрямків поділилися здобутками й напрацюваннями щодо теоретичного обґрунтування та розробки технології лікування поліорганної недостатності з використанням стовбурових клітин; молекулярно-генетичних механізмів розвитку мультифакторіальних, хромосомних і генних захворювань та фармакотерапії генетично зумовленої патології; розробки і впровадження нанотехнологій і наноматеріалів в медицину; імуногістохімічних проявів структурної реорганізації внутрішніх органів при різних патологіях. Йшлося й про фармакоекономічне обґрунтування створення, отримання, розробки субстанцій лікарських речовин і лікарських засобів на основі продуктів хімічного синтезу й біологічно активних речовин рослинного походження;

понад три трильйони американських доларів. Майже тисячу різних продуктів виготовляють з використанням нанотехнологій. Наночастинки оточують нас постійно, вони є в повітрі, побутовій хімії, косметичних засобах. У ТДМУ почали працювати у двох напрямках. Насамперед треба сказати, що у зв'язку з використанням наночастинок постало питання безпеки й виникла наукова галузь – нанотоксикологія, яку активно розвиваємо. Інший напрямок – використання наночастинок з терапевтичною метою».

Куратор напрямку імуногістохімічних проявів структурної реорганізації внутрішніх органів при різних патологіях, професор Ярослав Боднар також виокремив два спрямування. Йдеться, зокрема, про вивчення ініціальних процесів рестенозу та тромбозу як наслідки порушення багатокomпонентної системи клітинно-стромальних відносин.

Професор Світлана Михайлівна Марчишин, яка є співкерівни-

Проректор ТДМУ, професор Василь МАРЦЕНЮК вручає сертифікати студентам-учасникам студентських наукових програм ТДМУ

нок наголосив на тому, що «таку роботу здійснювали в університеті впродовж тривалого часу і своє яскраве відображення вона знайшла в інформатизації та автоматизації роботи навчально-

України, Запорізький державний медичний університет та національні медичні університети в Одесі та Донецьку», – додав Василь Марценюк.

Свої доповіді представили Н.М.Волкова «Вплив зниженого атмосферного тиску на кровопостачання головного мозку, центральні механізми автономної регуляції серцевого ритму при когнітивній діяльності», Г.І.Фальфушинська «Молекулярні механізми функціонування стрессочутливих протеїнів металотіонеїнів», Ю.А.Рудяк «Віртуальні тренажери як засіб підвищення ефективності навчального процесу на кафедрі медичної фізики діагностичного та лікувального обладнання».

Відбулися й секційні засідання. Скажімо, на секції «Хірургія, онкологія, травматологія» свою стендову доповідь представив лікар гінеколог-онколог Тернопільського обласного онкодиспансеру Богдан Кривокульський на тему «Зміни в гемостазі при злоякісних пухлинних захворюваннях жіночих статевих органів на операційному етапі лікування». «Згідно з проведеними дослідженнями стану системи гемостазу у хворих на пухлинні захворювання жіночих статевих органів, дозволяють виявити загрозу розвитку післяопераційних тромботичних ускладнень. Представлені дані засвідчили про необхідність постійного лабораторного контролю стану системи гемостазу, аби запобігти тромбозам, та задля контролю ефективності лікування в післяопераційному періоді», – зазначив, зокрема, доповідач.

Завершилася конференція врученням сертифікатів студентам-учасникам студентських наукових програм ТДМУ.

**Яніна ЧАЙКІВСЬКА,
Павло БАЛЮХ (фото)**

Член-кореспондент НАМН України, професор Михайло АНДРЕЙЧИН (ліворуч) під час конференції

онкологія, травматологія», «Стоматологія, оториноларингологія, офтальмологія», «Охорона материнства та дитинства» з підсекціями «Акушерство та гінекологія» і «Педіатрія», «Експериментальна медицина, морфологія у нормі, при патології, клініко-лабораторна та інструментальна діагностика, пошук, розробка та доклінічне вивчення нових лікарських препаратів та субстанцій», «Соціальна медицина,

обґрунтування впровадження телемедичних технологій з метою покращення ефективності надання медичної допомоги.

Керівник напрямку розробки та впровадження нанотехнологій і наноматеріалів в медицину, декан факультету іноземних студентів, професор Михайло Корда, зокрема, зазначив: «Нині відомо понад 3000 найменувань наночастинок. Якщо взяти світовий ринок наночастинок, то він становить

Ярослав БОДНАР, професор

ком напрямку фармакоекономічного обґрунтування створення, отримання, розробки субстанцій лікарських речовин і лікарських засобів на основі продуктів хімічного синтезу й біологічно активних речовин рослинного походження, розповіла, що нині понад 200 видів рослин використовують як офіційні препарати в Україні, понад 1000 видів – як народні засоби лікування. Всі вони представляють інтерес для наукових досліджень. Вчені західних країн наголошують на тому, що варто використовувати не лише рослини природної флори, а й ті, які культивуються. Велике значення мають декоративні рослини, які вирощуємо на присадибних ділянках. Вони мають лікарські властивості і є об'єктом для майбутніх досліджень. Багато цих рослин містять цінні біологічно активні речовини, які можна використовувати для створення нових лікарських засобів.

Щодо впровадження телемедичних технологій задля покращення ефективності надання медичної допомоги проректор з наукової роботи, комп'ютерних та інноваційних технологій, професор Василь Петрович Марце-

практичних центрів первинної медико-санітарної допомоги на базі ТДМУ. Зокрема, впровадили такі сучасні інформаційні технології, як системи управління базою даних, розробка новітніх інформаційних систем (автоматизація робочого місця працівників). Також реалізовано можливість самозапису пацієнтів на консультацію до лікаря або проведення ендоскопічних обстежень пацієнтів з фіксацією результатів в базі даних програми «Реєстратура», підтримка телемедичного консультування лікарями університетської лікарні».

За словами Василя Петровича, програма «Реєстратура» призначена для внесення даних об'єктивного та суб'єктивного обстежень. Вона також дозволяє здійснювати динамічне спостереження за пацієнтами. Завдяки цій програмі можна робити порівняння результатів обстеження та забезпечити корекцію лікування.

«Під час реалізації телемедичних проектів співпрацюємо з такими центрами в Україні, як Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Шулика, Центр телемедицини Міністерства охорони здоров'я

Микола ШВЕД, професор (на передньому плані)

ПРОПІНАЦІЙНІ БОНИ ТЕРНОПОЛЯ

У Королівстві Польському, Великому Князівстві Литовському та Речі Посполитій здавна існувало монопольне право виробництва й продажу алкогольних напоїв в межах приватного землеволодіння. Це право носило назву «пропінація» (від латинського *propinare* – вгощати, пити за здоров'я).

Згідно з пропінаційним правом селянин був зобов'язаний купувати спиртне лише в маєтку свого поміщика. Примусовий характер пропінаційного права давав його власнику (пропінатору) великі прибутки, які склалися з прибутків від власного виробництва та збуту алкоголю, податків з підвладних селян, які виробляли алкоголь, а також прибутків від оренди пропінаційного права корчмарями, переважно євреями. Спочатку пропінація встановлювала монопольний порядок виробництва та продажу пива, зрідка – вина. Пізніше це право поширилося на міцні алкогольні напої – горілку, ром, лікер і т.д.

У першій половині XIX ст. відбулося технічне переоснащення спиртової промисловості Галичини. До 1841 року переоблад-

нали 203 горілчаних і 430 пивних підприємств. Річна продукція горілки в Галичині досягла 60-100 тисяч пляшок і складала на 1844 рік 60 % виробленого в Австрійській імперії алкоголю. У зв'язку з падінням цін на збіжжя винокуріння стало у 2-4 рази вигіднішою справою, ніж продаж хліба. Споювання населення, переважно сільського, поставили на промислові рейки.

17 квітня 1848 року в Галичині ліквідували панщину, а 7 вересня ліквідували примусовий продаж алкоголю селянам. Якщо до цього вони були зобов'язані купувати горілку лише у свого поміщика, то відтепер мали право вільного вибору місця купівлі. Але право монопольного виробництва горілки продовжувало діяти. У 1860-х роках прибуток від пропінації становив 5 млн. ринських щорічно.

Підступним засобом пограбування населення була видача горілки наборг, тобто в кредит. Через хворобливу пристрасть однієї особи могло зруйнуватися ціле господарство. Коли селянин заборговував значну суму грошей, йому доводилося продавати свою земельну ділянку. В Галичині 1873-83 рр. борг за спожиті алкогольні напої склав

6663713 гульденів, через що було продано 23237 господарств.

Збереглися відомості про те, що в деяких поміщицьких маєтках, аби забезпечити надійну реалізацію виробленої горілки, працюючим видавали частину заробітної платні не грошми, а спеціаль-

ними картками, тобто заміниками грошей. На них можна було придбати горілку в найближчій корчмі, яка, звичайно, належала тому ж таки поміщику.

З 1844 року в Західній Україні розгорнувся антиалкогольний рух. У селах створювали Братства тверезості, антиалкогольні та антикотинові товариства «Відродження», практикували безалкогольні весілля, встановлювали «Хрестні тверезості». На Тернопільщині частина таких «фігур» збереглася до наших днів – в селах Великий Глибочок, Ладичин, Староміщина, Васильківці. Ці заходи дещо сповільнили процес алкоголізації галицького на-

селення. За 1878-82 роки кількість закладів споювання зменшилася з 23000 до 18500. Все ж радикально змінити ситуацію Братства не мали спроможності. Їхня діяльність нашоувнулася на відверту протидію власників алкогольного бізнесу.

Особливістю Галичини було те, що правом пропінації володіли тут не тільки шляхтичі, але й міста. Тернопіль користувався правом винного відкупу з XVIII ст., коли ще був приватним містом. Коли 1843 року громада викупила місто в його останнього власника Томаша Гуркула, право пропінації перейшло до міського самоврядування. Воно поширювалося на територію в радіусі 1515 сажнів (понад 3 км) від центра міста. Розташована в цьому радіусі в с. Біла броварня Самсона Гольденберга (попередниця сучасного «Опілля»), яка продавала пиво безпосередньо на місці, по суті, порушувала закон.

Пропінація стала важливим механізмом поповнення міського бюджету. В разі скрути магістрат використовував право продажу дозволів на виробництво та продаж алкогольних напоїв, щоб збільшити прибуткову статтю. Наприклад, 1867 року бюджет Тернополя становив 70 тисяч золотих ринських. На 70 % він покри-

вався відкупними прибутками. Великі труднощі з бюджетом міста склалася 1901 року, коли прибуткова частина його складала 285000 крон, а витратна – 392300 крон. Щоб покрити фінансовий дефіцит, магістрат знову вирішив вдаватися до пропінації.

Щоб залучити містян до шинків магістрат випустив спеціальні металеві бони, які давали право придбання спиртних напоїв у питних закладах магістрату. В одному із сіл Збаражчини автору вдалося розшукати дві таких бони – на продаж горілки та на продаж рому. На першій з них по діаметру є напис «OKOWITA», відділений зверху і знизу горизонтальними лініями, а по колу – «Propinasya» (вище) і «Tarnopol» (нижче). На звороті вказано об'єм горілки, який можна було придбати за цю бону: «1/4». На другій боні аналогічно розташовано написи «RUM», «Propinasya» і «Tarnopol», на звороті – «1/20». Обидві бони мають діаметр 29 мм. Бона на придбання горілки виготовлена із сірого металу, на придбання рому – з міді. Тотожність бон за розміром, шрифтом написів і їх розташуванням свідчить про те, що вони належать до одного випуску, здійсненого, найімовірніше, на початку XX ст. У музеях Тернопільщини їх немає. За час мого 40-літнього спілкування з колекціонерами не трапилися ні разу.

Василь ФАЙФУРА,
професор ТДМУ

РУБРИКУ ВЕДЕ ПРОФЕСОР БОРИС РУДИК

МУДРОСЛІВ'Я

НЕРОЗУМНО БОЯТИСЯ ТОГО, ЩО НЕМИНУЧЕ

Бути мудрим означає померти для усього світу.

Августин

Кожен сам формує свою похоронну процесію.

Ю. Авербух

Думка про смерть віроломна, захоплені нею ми забуваємо жити.

Л. Вовенарг

«Радість моя, ми живемо в перехідну епоху» – казав Адам

Єві дорогою до раю.

У. Унге

Смерть – це життєва необхідність.

А. Давидович

Поет повинен думати про смерть, щоб гостріше відчувати життя.

С. Єсенін

Вмирання – це природний процес. А якщо це так і якщо він

приходить своєчасно, він має приносити померлому задоволення.

О. Зінов'єв

Все закінчується смертю.

А. Камю

Молоді можуть померти, старі зобов'язані померти.

Ф. Купер

Як гарно прожитий день дає спокійний сон, так з користю

прожите життя дає спокійну смерть.

Леонардо да Вінчі

Самогубство – це крадіжка смерті у долі.

А. Коряковець

У молодих самогубство – молитва про допомогу, у стариків – лише молитва про смерть.

А. Кемпінський

Надія про вічне життя помирає останньою.

А. Кринов-Ритов

Стиль і зміст життя вбирає у

себе й смерть.

Є. Лец

Хто навчить людей помирати, той навчить їх жити.

М. Монтень

Я хочу, щоб смерть застала мене серед трудів.

Овідій

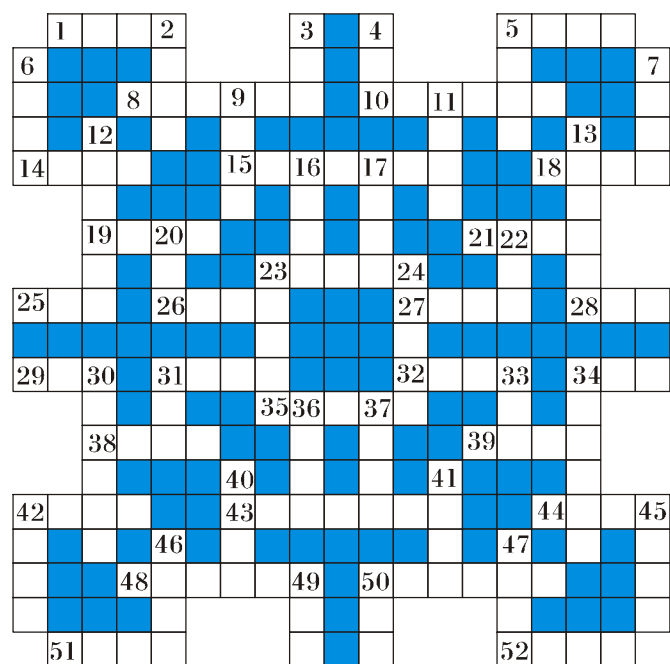
Нерозумно боятися того, що неминуче.

Публій Сір

Найдовший шлях смерті – старість.

Сенека

КРОСВОРД

Горизонталь: 1. Об'єднання окремих осіб, організацій, держав. 5. Нетямуща, неосвічена, малознаюча людина. 8. Той, що повзає. 10. Відомий український поет, автор збірки «Сонячні кларнети». 14. Зовнішня частина колеса, що спирається на спиці, обведена шиною. 15. Людина, яка втратила працездатність. 18. Різновид хліба. 19. Одночасний постріл із кількох гармат. 21. Особа, що входить у склад якоїсь організації. 23. Вияв настрою, почуття на обличчі, в очах. 25. Довга глибока канава. 26. Нелітаючий безкрилий птах, що живе на островах Нової Зеландії. 27. Збірка В.Висоцького. 28. Спорова дрібна рослина, що росте у вогких місцях, на деревах, каміннях. 29. Електрично заряджена частинка речовини, яка утворилася з атома внаслідок утрати чи приєднання електрона. 31. Металева спорядження стародавнього воїна. 32. Календарний час якої-небудь події. 34. Манера поведінки. 35. Доход з капіталу, землі або майна, який власники одержують, не займаючись підприємницькою діяльністю. 38. Баштанна рослина. 39. Риболовне знаряддя. 42. Рух повітря у димарі, вентиляційному пристрої. 43. Прикраса з перлів, коралів, різнокольорових камінців. 44. Полонений, від якого можна здобути потрібні відомості. 48. Військове звання. 50. Героїчний вчинок. 51. Річка на сході Росії. 52. Низький жіночий або дитячий голос.

Вертикаль: 2. Найменша частинка хімічного елемента. 3. Середовище, оточення, в якому має місце певне явище. 4. Великий морський ссавець. 5. Жінка, яка доглядає дітей. 6. Панування, зв'язане з гнітом, гнобленням. 7. Ритмічна розмірена хода в строю. 9. Поверхня, утворена при розрізуванні чого-небудь. 11. Щось видатне, гідне подиву. 12. Умовна секретна відповідь на пароль. 13. Автор листа або твору, що умисно переховує своє ім'я. 16. Відгалуження дерева, куща. 17. Двокоопукле збільшуваче скло в оправі. 20. Почуття розпачу, тривоги. 22. Великий хижий звір. 23. Урядовий сановник у країнах Близького і Далекого Сходу. 24. Те, що вабить до себе. 30. Хвороба, слабкість, неміч. 31. Оброблена під посів велика ділянка землі. 33. Частинка театральної вистави. 36. Рай. 37. Тулуб людини. 40. У Франції – людина, що належить до декласованих елементів суспільства. 41. Прилад у вигляді палички, трубки, вживаний для дослідження шарів ґрунту. 42. Ступінь швидкості, з якоюсь чимось виконується. 45. Трав'яниста рослина, насіння, яка вживається як приправа. 46. Південне вічнозелене дерево з пахучим листям. 47. Негативний вчинок або злочин. 49. Грошова одиниця Румунії. 50. Частка, яка вноситься кожним учасником у спільну власність.

Відповіді на сканворд, вміщений у № 10 (363), 2014 р.

1. Крушельницька. 2. Оболоня. 3. Яр. 4. Осавул. 5. Ори. 6. РГ. 7. Аркада. 8. Арик. 9. Орангутанг. 10. Лекало. 11. Роговцева. 12. На. 13. Акорд. 14. Табу. 15. Анна. 16. Об. 17. Боа. 18. Ма. 19. Кг. 20. Бокс. 21. Нота. 22. Сом. 23. Анка. 24. Ар. 25. Ерзац. 26. Ва. 27. Хата. 28. Красне. 29. Ех. 30. Данило. 31. Іглу. 32. Грива. 33. АТ. 34. Фа. 35. Цар. 36. Граф. 37. Бережний. 38. Скворорода. 39. Лакмус. 40. Го. 41. Лобановський. 42. Казуар. 43. Оранж. 44. АЗС. 45. Поло. 46. Укол. 47. Лото. 48. Сан. 49. Гра. 50. Волга. 51. Орт. 52. Льонар. 53. Рак. 54. Бубка. 55. Ост. 56. Ой. 57. Ра. 58. Мак. 59. Аборт. 60. Кума. 61. Ом. 62. Око. 63. Ольга. 64. Школа. 65. Ля. 66. Як.